VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS KOMUNIKACIJOS INSTITUTAS

Giedrė Kvieskienė

POZITYVIOJI SOCIALIZACIJA KAIP UGDYMO PARADIGMA

Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga
Socialiniai mokslai, edukologija (07S)

Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla

Vilnius, 2007

© Giedrė Kvieskienė, 2007
© Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007

ISBN

Turinys

I. ĮŽANGA 5
1. Temos aktualumas 5
2. Tyrimo kontekstas, aktualumas ir mokslinės problemos pagrindimas 5
3. Tyrimo objektas, tikslas, uždaviniai, metodologija ir metodai 10

II. MONOGRAFIJOS POZITYVIOJI SOCIALIZACIJA, UGDYMO PARADIGMOS BEI PUBLIKACIJŲ APTARIMAS IR JŲ REZULTATAI 11
1. Pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmos pagrindimas 11
2. Negatyviosios socializacijos raiška ir jos prevencija 13

III. POZITYVIOJI SOCIALIZACIJA KAIP UGDYMO PROCESAS 16

IV. POZITYVIOSIOS SOCIALIZACIJOS KAIP UGDYMO PARADIGMOS MODELIS 25

V. IŠVADOS IR TYRIMO PERSPEKTYVOS 35

VI. APŽVELGIAMŲ HABILITACIJOS PROCEDŪRAI TEIKIAMŲ MOKSLO DARBŲ IR EKSPERIMENTINĖS PLĖTROS PROJEKTŲ SĄRAŠAS 37

I. ĮŽANGA

1. Temos aktualumas

Socializacija apima skirtingus žmonių bendravimo ir interakcijos aspektus. Siekdami apibūdinti politinius procesus vartojame politinės socializacijos sąvoką, remiamės ja, įvardydami ir analizuodami visuomenės viltis, vertybes, politinę kultūrą. *Socializacija* (antropologijoje dar vadinama inkultūracija) – vaikystėje prasidedantis procesas: išmokdamas visuomenės normų, dėsnių ir gyvenimo būdo, asmuo tampa visuomenės nariu. Socializacijos metu visuomenės kultūra perduodama vaikams, taip siekiama formuoti kūdikį kaip individualybę, paklūstančią tam tikros kultūros tradicijoms ir socialinėms normoms. Didžiausią poveikį socializacijos procesui daro šeima, mokykla, bendraamžiai, darbas, religija ir visuomenės komunikacijos priemonės.[1] Pagrindiniai elementai bandant rasti sėkmingus socializacijos modelius ir ugdant prosocialinį elgesį yra siekis pažinti save ir vadovauti savo karjerai (saviugda), vadovauti artimoms ir tolimesnėms formalioms ir neformalioms asmenų grupėms ir siekti bendro pozityviosios socializacijos tikslo, inicijuojant ir modeliuojant, komandinę ir tinklinę socialinę partnerystę. Pozityviajai socializacijai ypač reikšminga yra socialinė komunikacija, kuri sukuriama modeliuojant ir valdant pozityviąsias ekspektacijas (lūkesčius, tam tikro elgesio šablono laukimą), diegiant socialines normas ir pozityvaus elgesio paskatinimo modelius. Sėkminga socializacija dažniausiai susijusi su sėkminga patirtimi branduolinėje šeimoje, o pažeidus šią patirtį, socializaciją gali koreguoti tik profesionalai: pedagogai, socialiniai pedagogai, jaunimo, socialiniai darbuotojai, psichologai ar kiti profesionalai, gebantys adaptuoti patikimas pozityviosios socializacijos metodikas, naudotis vadybinėmis ir konsultacinėmis kompetencijomis.

Šia habilitaciniam darbui teikiama mokslo darbų apžvalga siekiame įtvirtinti *pozityviąją socializaciją* kaip valdomą ir planuojamą procesą bei unikalią ugdymo paradigmą. Pozityvioji socializacija – naują socialinio ugdymo dinamiką nusakanti sąvoka, apibūdinanti vaikų poreikius ir profesionalų galimybes integruoti vaikus ir jaunuolius į grupes, visuomenę ir stebėsenos (monitoringo) būdu vertinti, kaip ši ugdymo paradigma veikia ir daro įtaką vaiko gerovei. Socialinio ugdymo organizatorius labiausiai domina pozityviosios socializacijos proceso valdymo ir optimizavimo galimybės, struktūra ir mechanizmai.

2. Tyrimo kontekstas, aktualumas ir mokslinės problemos pagrindimas

Nuo XX a. vidurio *socializacijos* sąvoka vis dažniau vartojama socialinių mokslų studijose. Nuo 1950 iki 1960 m. socializacija tampa viena iš dažniausiai analizuojamų

[1] Kvieskienė, Giedrė. *Socializacija ir vaiko gerovė*, Vilnius: VPU leidykla, 2004, p. 9.

problemų, o socialiniai asmenybės bruožai analizuojami atsižvelgiant, kokią įtaką asmenybei daro sociokultūrinė aplinka ir kokios yra jos galimybės. Siekdami nubrėžti pozityviosios socializacijos ribas turime apibūdinti svarbiausius socializacijos dėmenis, įvardyti aktualiausias problemas. Pozityviosios socializacijos ugdymo paradigma susijusi su laisvuoju ugdymu visą gyvenimą. Klasikinė ugdymo paradigma nustato aiškų mokymosi procesą, šiame procese svarbiausias yra mokytojas, jis pozityviosios socializacijos ugdymo proceso metu remiasi laisvojo ugdymo (progresiviąja) paradigma, kuri įpareigoja ugdytoją tapti fasilitatoriumi, valdančiu ir tobulinančiu pozityviosios socializacijos procesą kartu su kitais pedagogų komandos nariais ir socialiniais partneriais. Pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmos aktualumas sietinas su didėjančia visuomenės, valstybės ir privačia iniciatyva šioje srityje bei profesionalų supratimu, kad pozityvioji socializacija yra veiksminga socialinės integracijos, reabilitacijos, elgesio ir net asmenybės raidos korekcijos strategija. Lietuvos pedagogikoje iki šiol nebuvo kryptingos analizės ar tyrimų, kurie atskleistų, kaip koordinuoti viešojo ir privataus sektorių partnerystę, privačias iniciatyvas, savanoriškų sambūrių (NVO) išteklių (žmogiškojo ir socialinio kapitalo bei partnerystės) panaudojimą, siekiant viešojo intereso ir pozityviosios socializacijos. Pozityviosios socializacijos paradigma numato optimalias strategijas, metodus ir technologijas žmogiškajam ir socialiniam kapitalui valdyti, socialinei pedagoginei pagalbai teikti, siekiant vaiko gerovės valstybiniu, regioniniu, savivaldybės, institucijos ir asmeniniu sėkmingos karjeros ir gyvenimo kokybės valdymo lygmenimis.

Tyrimo apibendrintiems teiginiams įtaką darė bendruomeninio ugdymo, socialinės pedagogikos ir socialinio darbo, namų mokymo, kultūrinės animacijos, socialinės komunikacijos patirtis, socialinio ugdymo bei mokyklos mikroklimato plėtros, pilietinio bei demokratinio ugdymo versijos, teoriniai šios srities tyrimai, nacionalinė ir tarptautinė sociokultūrinė statistika, Jungtinių Tautų organizacijos, Europos Tarybos Lietuvos Respublikos Vyriausybės oficialios ataskaitos, rekomendacijos, nutarimai, kiti norminiai ir statistiniai dokumentai. Tyrimui naudotos kontentinės tyrimų metaanalizės, nacionalinių programų ir tyrimų ataskaitų tekstinės (*swot*) analizės, kiti kiekybiniai ir kokybiniai tyrimo metodai.

Habilitaciniam darbui teikiamoje mokslo darbų apžvalgoje pateikiami svarbiausi habilitacinio darbo, apibendrinančio ilgalaikius ir sistemingus tyrimus, publikacijas Lietuvos ir užsienio mokslo leidiniuose, rezultatai. Tyrimai pagrindžia ir apibendrina pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmą socioekologinėje erdvėje, kurioje dera individo, grupių, bendrijų, bendruomenių ir socioekologinės aplinkos interesai.

Empiriniuose tyrimuose (I) 1991–1993 metais analizuoti ugdomieji sociokultūrinės aplinkos bei bendruomenės kaitos aspektai; (II) 1993–1999 metais buvo nagrinė-

ta demokratinio ugdymo įtaka moksleivių pilietiškumui, sąmoningam dalyvavimui ir socializacijai; (III) 1999–2006 m. tirta pozityviosios socializacijos samprata bei jos mechanizmai, susiję su nacionalinių bei regioninių programų principais, šiuolaikinės socioedukacinės sampratos sociologiniais ir edukologiniais bei globaliais diskursais. Pirmuoju tyrimo etapu išanalizuotas sisteminis kultūrinės aplinkos poveikis vertybių formavimui. Šiame etape struktūruoto pokalbio būdu apklausta per 500 kultūros ir meno ekspertų, kurių atsakymai ir apibendrinimai pristatyti kolektyvinėje tarptautinio kongreso medžiagoje „Kultūros kongresas“ (1992), žurnale „Liaudies kultūra“ (1991–1995), „Pedagogika“, „Socialinis ugdymas“ (1995–2007), „Civic Education in Teacher Training“, IU, JAV (2004–2005) ir kitose monografijose bei tyrinėjimų studijose. Antrame tyrimų etape buvo apklausta 1412 moksleivių iš trijų valstybių: JAV (Indianos Valstijos), Lietuvos ir Latvijos. Indianos Valstijoje atsitiktinai atrinkta 51 klasė su 712 moksleivių ir palyginamoji 51 klasė su 700 studentų,[2] vėliau šis tyrimas buvo pakartotas 30-yje klasių 2003, 2004 metais Lietuvoje pagal tą pačią metodiką ir visi jie apibendrinti Jungtinėse Amerikos Valstijose išleistoje kolektyvinėje monografijoje[3] bei moksliniuose straipsniuose. Vadovauta daugiau kaip 40-čiai magistrinių tyrimų, dviem daktaro disertacijoms,[4] kuriose nagrinėtos aktualios pilietinio, socialinio, neformalaus ugdymo, kultūrinės animacijos problemos. Trečiame tyrimo etape išnagrinėtos neformaliojo švietimo sąnaudos ir jo prieinamumas (vaikų galimybės dalyvauti neformalioje veikloje), tuo tikslu apklausta 60-ies savivaldybių atstovai bei 174 neformalaus švietimo mokyklų atstovai, bei 13 ekspertų, dirbančių švietimo politikos, praktikos ir strategijos srityse.[5] Toliau buvo tęsiami jaunimo visuomeninio dalyvavi-

---

[2] Kvieskienė, Giedrė, Nixon, William A, Patrick, John J, Sarma, Valts, Vontz,Thomas S. Implementation of Project Citizen in Indiana, Latvia and Lithuania, in *Project Citizen and the Civic Development of Adolescent Students in Indiana, Latvia and Lithuania*, Indiana: Indiana University: ERIC, Education Ecources Information Center, US Department of Education, p. 103–125. ISBN 0-941337-25-4

[3] Kvieskienė, Giedrė, Nixon, William A, Patrick, John J, Sarma, Valts, Vontz,Thomas S. Implementation of Project Citizen in Indiana, Latvia and Lithuania, in *Project Citizen and the Civic Development of Adolescent Students in Indiana, Latvia and Lithuania*, Indiana: Indiana University: ERIC, Education Ecources Information Center, US Department of Education, pp. 103–125. ISBN 0-941337-25-4

[4] Merfeldaitė, Odeta, *Socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis bendrojo lavinimo mokykloje:* daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai, Edukologija (07S), vadovė doc. dr. Giedrė, Kvieskienė, Vilnius: VPU leidykla**,** 2007 p. 35; Šukytė, Daiva. *Neformaliojo ugdymo modelis:teorinis ir empirinis pagrindimas*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, Edukologija (07S), vadovė doc. dr. Giedrė,.Kvieskienė, Vilnius: VPU leidykla**,** 2007, p. 35.

[5] Kvieskienė, Giedrė (tyrėjų grupės vadovė), Petronienė, Ona, Bitinas, Bronislovas, Prakapas, Romas, Mockevičienė, Daiva. *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas*, 2006, prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf

mo tyrimai, viename jų apklausta 1360 vidurinių mokyklų moksleivių ir 1135 aukštųjų mokyklų studentų. Tyrimus patikslino apklausti 76 ekspertai iš visų Lietuvos apskričių.[6] Ekspertais buvo pasirinkti asmenys, tiesiogiai dirbantys su jaunimu (mokyklų neformalaus darbo organizatoriai ir vadovai, klasių auklėtojai ir grupių kuratoriai, visuomeninių organizacijų vadovai, asmenys, organizuojantys jaunimo visuomeninę veiklą) bei atstovaujantys jaunimo interesams. Koks yra pozityviosios socializacijos efektyvumas matyti iš atliktų socialinės-pedagoginės ir psichologinės pagalbos mokykloje efektyvumo tyrimų (apklausti 971 bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai, 666 moksleivių tėvai, 91 mokyklos administracijos atstovas, 376 klasių auklėtojai, 114 mokyklos psichologų, 86 specialieji pedagogai, 65 socialiniai pedagogai, 39 mokytojų padėjėjai ir palygintos jų atliekamos funkcijos mokyklose, remiantis pareiginėmis instrukcijomis ir realiais darbo krūviais).[7] Siekiant išanalizuoti mokytojų ir socialinių pedagogų pasirengimą sociokultūriniams pokyčiams pagal Europos Parlamento tyrimo grupės parengtas tipines ekspertų anketas apklausti Lietuvos pedagogų rengimo institucijų vadovai, pedagogus rengiantys dėstytojai ir šiuos pokyčius vykdantys pedagogai (56 ekspertai).[8] Pozityviosios socializacijos paradigmų teiginiais pagrįstas pozityviosios socializacijos teorinis modelis bei poveikio mechanizmai. Tyrimo rezultatai apibendrinti straipsniuose ir monografijose (žr. straipsnių sąrašą).

Postmodernistinis laikotarpis – tai ne tik didėjantis gyvenimo tempas, jis reikalauja veiklos kokybės, kurios pasiekti galime tik bendradarbiaudami su kitais profesionalais, t. y. tam tikra profesionalų komanda ir socialiniais partneriais, kurdami socialinės partnerystės tinklus. Egzistuoja daug metodikų, kaip dirbti grupei žmonių, kokios turėtų būti profesionalų komandos įvairiose visuomeninio ir socialinio gyvenimo srityse, kokie šias komandas ir socialinius partnerius siejantys ryšiai yra stipriausi, kokias funkcijas atlieka profesionalų komanda ir socialinių partnerių tinklai, kaip jos pasiskirstomos, kokie valdymo modeliai ir hierarchijos ryšiai priimtini, kad būtų pasiekta veiklos kokybė. Siekiant

---

[6] Zaleskienė, Irena (tyrėjų grupės vadovė), Kvieskienė, Giedrė, Misiūnienė, Giedrė, Gulbinas, Rokas. *16–24 metų jaunimo visuomeninis aktyvumas: tyrimo ataskaita,* 2006, prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/16-24_amz_jaun_visuom_dalyv.pdf

[7] Kvieskienė, Giedrė (tyrėjų grupės vadovė), Indrašienė, Valdonė, Targamadzė, Vilija, Valeckienė, Džiuginta, Merfeldaitė, Odeta, Subač, Violeta. *Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas: tyrimo ataskaita*,2006, prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf

[8] Kvieskienė, Giedrė. *Member of Ad Hoc Advisory Group on Policies and Practices for Teaching Sociocultural Diversity. Sociocultural Integration Challenges in Modern Society: Final Report Based on Hypothesis and Research Hoc Advisory Group on Policies and Practices for Teaching Sociocultural Diversity ED-DS*, 2006, prieiga per internetą: http://www.coe.int/t/e/cultural_cooperation/education/Intercultural_education/_Intro.asp#TopOfPage

bendro tikslo tokia veikla reikalauja informacijos, žinių, komunikacinių gebėjimų, o sprendimų priėmimas – lyderiavimo, derybų, diplomatinių gebėjimų ir vadybinių kompetencijų. Suderinti profesionalų sprendimai užtikrina socialinės pagalbos, projekto ar socialinės institucijos veiklos kokybę, todėl vienas iš patikimiausių kokybiško sprendimo kelių – komandinis darbas ir įteisinta socialinė partnerystė. Iš postkomunistinių valstybių sistemos transformacijos bene aiškiausiai matyti, kad pilietinės valstybės kūrimosi procesui didesnę įtaką daro ne ekonominiai, o socialiniai veiksniai. Aiškiai atsiskleidė, kad ne tiek ekonominiai veiksniai, kiek socialinis rinkos kontekstas yra svarbus ekonominės sistemos *veiksmingumui*. Didėjanti intelektinio (žmogiškojo), socialinio kapitalo reikšmė šiuolaikinėje žinių visuomenėje skatina naujai sudėlioti prioritetus. Nors daugumos valstybių vadovai bei politikai tebesilaiko nuomonės, kad stipri ekonomika yra stiprios visuomenės ir stiprios valstybės pamatas, vis plačiau imama suvokti, kad stipri visuomenė yra išsilavinusių ir savarankiškų, liberalios mąstysenos piliečių bendrija. Piliečių savarankiškumą skatinančios ir palaikančios valstybės skatina viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, padeda rastis naujiems bendradarbiavimo modeliams ir stiprina ekonomiką. Viena sėkmingiausių pozityviosios socializacijos prielaidų yra veiksminga socialinė partnerystė ir tinkline partneryste pagrįstas bendradarbiavimas. Šios veiklos metu kuriamas „socialinis kapitalas, kuris pasireiškia tokiomis socialinių partnerių ypatybėmis kaip pasitikėjimas, norminiai susitarimų aktai ir bendri tikslai, kurie didina visuomenės produktyvumą ir lengvina koordinuotus veiksmus bei kartu priimamus sprendimus.“[9]

Tyrimų rezultatai aprobuoti skaitant paskaitas Socialinės komunikacijos instituto (VPU), Klaipėdos universiteto magistrantams, dirbant su Socialinės komunikacijos (VPU) ir Kauno technologijos, Klaipėdos universitetų doktorantais, darant pranešimus JAV Indianos universiteto Socialinio ugdymo centro organizuojamuose seminaruose ir konferencijose, Jungtinių Amerikos Valstijų socialinių mokslų kongresuose 2003 m. Čikagoje ir 2005 m.Vašingtone, regioniniame simpoziume Lenkijoje (2001), skaitant paskaitas Vilniaus pedagoginio, Klaipėdos, Indianos, Ilinojaus, Pardue (JAV), Opolės (Lenkija, 2004), Bielefeldo, Munsterio (Vokietija, 2006, 2007), Coimbros (Potugalija, 2007) universitetų, Happavesi Humanitarinės kolegijos studentams, kitose mokslinėse konferencijose, pasauliniuose „Civitas“ (Pilietiškumas) kongresuose[10] *Palermo (1999), Maskvoje (2002), Meksikoje (2003), Budapešte (2004), Jordanijoje (2005), Lenkijoje (2006), regioninėse konferenci-*

---

[9] Kvieskienė, Giedrė. *Pozytvioji socializacija*. Vilnius: VPU leidykla, 2005, p. 15.

[10] Kvieskienė, Giedrė, Nixon, William A., Patrick, John J., Sarma, Valts, Vontz. Thomas S. Implementation of Iš: Project Citizen in Indiana, Latvia and Lithuania. *Project Citizen and the Civic Development of Adolescent Students in Indiana, Latvia and Lithuania*, Indiana: Indiana University: ERIC, Education Ecources Information Center, US Department of Education., pp. 103–125. ISBN 0-941337-25-4

jose Latvijoje (2002, 2005, 2006), Estijoje (2001, 2004), Kroatijoje (2002), Stambule (2003), Kijeve (2007) ir kt.

3. Tyrimo objektas, tikslas, uždaviniai, metodologija ir metodai

Tyrimo **objektas** – pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmos pagrindimas. Tyrime nagrinėjama, kaip galima apibrėžti ir valdyti pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmą remiantis trimis lygmenimis, t. y.: (1) **savikūros** (internalinė – vidinė, savikūros/saviugdos), (2) **socializacijos / pilietiškumo** (eksternalinė, išorinė, integravimosi į grupes), (3) **vertybiniu** (šeimos, artimos asmeniui grupės, šalies, globaliųjų idealų internalizacijos) pozityviąja socializacija.

Tyrimo tikslas – atskleisti ir pagrįsti pozityviosios socializacijos kaip ugdymo paradigmos modelį.

Tyrimu siekta išspręsti šiuos uždavinius:

1. Pagrįsti pozityviosios socializacijos kaip ugdymo paradigmos aktualumą.
2. Išanalizuoti pozityviosios socializacijos veiksnius ir prielaidas, kurie daro įtaką pozityviosios socializacijos kokybei.
3. Aptarti pozityviosios socializacijos ugdomojo proceso aspektus ir apibendrinti socialinių pedagogų ir kitų vaiko gerovės profesionalų įtaką pozityviajai socializacijai.
4. Apibūdinti negatyviosios socializacijos trikdžius ir jų prevencijos galimybes.
5. Pagrįsti pozityviosios socializacijos kaip ugdymo paradigmos teorinio modelio metmenis.

Atliekant tyrimus remtasi šiomis metodologinėmis nuostatomis:

1. L. Vygotskyj'io, A. Banduros, J. Piaget, G. Harlano, J. Clevelando socialinės raidos teorijos ir vaiko sociokultūrinio ugdymo bei socialinio saugumo puoselėjimo tyrimais.
2. Th. W. Schultzo intelektinio, žmogiškojo kapitalo tyrinėjimais[11].
3. P. Bordieu, J. Colemano, R. Putnamo socialinės parterystės ir socialinio kapitalo valdymo teoriniu pagrindimu.
4. A. de Tocuevile'io, J. Patricko demokratinio ugdymo teorijomis.
5. J. Ellisono pozityviosios socializacijos kaip socialinio mokymo, pagrįsto eksperimentiniais tyrimais ir džiugesiu, paremto motyvuoto mokymosi teorija.
6. M. Barkauskaitės, B. Bitino, V. Gudonio, J. Vaitkevičiaus, R. Želvio ir kitų įžymių šalies mokslininkų socialinių mokslų ir socialinio ugdymo teorinėmis studijomis bei įžvalgomis.

[11] Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija.* Vilnius: VPU Leidykla, 2005, p. 15.

II. MONOGRAFIJOS POZITYVIOJI SOCIALIZACIJA, UGDYMO PARADIGMOS BEI PUBLIKACIJŲ APTARIMAS IR JŲ REZULTATAI

Pirmame habilitaciniam darbui teikiamų mokslo darbų apžvalgos skyriuje aptariama monografija „Pozityviosios socializacijos fenomenas“ ir straipsniai, kuriuose konceptualizuojama ir pagrindžiama socializacija kaip visuomeninis reiškinys, pateikiama pozityviosios socializacijos samprata, jos objektas, socialinis pedagoginis lygmuo, atskleidžiama, kad socialinė pedagogika yra pozityviosios socializacijos teorija (žr. lentelę nr. 4), tirianti vaiko gerovės strategiją ir socialinės integracijos taktiką bei jos optimalius scenarijus. Apžvalgos pabaigoje formuluojamos apibendrintos išvados.

1. Pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmos pagrindimas

Kokybiška vaiko socializacija sąlygota trijų pagrindinių mūsų jau aukščiau paminėtų pozityviosios socializacijos sąlygų: (1) savikūros, (2) socializacijos ir pilietinio ugdymo ir (3) vertybinio pozityviosios socializacijos pobūdžio (žr. 4 pavyzdį) atskleidžiama monografijoje „Pozityvioji socializacija“ (2005), monografijos „Socializacija ir vaiko gerovė“(2004) pirmame skyriuje, studijoje „Children and Women in Lithuania“ (2003), vienuolikoje mokslinių straipsnių nurodytuose habilitacijai teikiamų darbų sąraše: nr. 1, 3, 7, 11, 15, 22, 1, 2, 3, 4, 5, 6 straipsniuose užsienio recenzuojamuose mokslo ir tęstiniuose leidiniuose.

1. Savikūros sąlyga. Vaikui būtinas saugus, genetiškai nepažeistas sociobiologinis paveldas ir emociniu požiūriu palanki aplinka bei ugdomąjį poveikio pavyzdį teikiantys suaugusieji. Jei vaikas auga be šeimos, nesaugioje aplinkoje, turi raidos problemų, tolydi socializacija yra įmanoma, tačiau gali būti ypač sudėtinga ir reikalauti papildomų pozityviosios socializacijos ir žmogiškųjų resursų.

2. Saugios socializacijos/pilietinio ugdymo sąlyga. Vaikas sėkmingai socializuojasi saugioje jo saviugdą skatinančioje, pozityvius veiksmus drąsinančioje aplinkoje. Šeimoje, artimiausioje aplinkoje, bendraamžių grupėse dažniausiai vaikas randa pakankamai pozityvaus, brandaus elgesio pavyzdžių. Jis mato pozityvios elgsenos pavyzdžius, kuriuos gali lengvai perimti (įsisavinti), t.y. sėkmingai socializuotis ir perimti vertybes.

3. Vertybinio pobūdžio (vertybių internalizavimo) sąlyga. Vaikas, turintis galimybę šeimoje ar kitoje artimoje sau aplinkoje kurti ir puoselėti emocinius ryšius, jaustis saugus ir mylimas, geba išreikšti meilę, dėmesį, simpatijas, gėdą, pyktį, gailestį, pagarbą, lengvai perima šeimos, bendruomenės ir visuomenės vertybes bei idealus.

Kiekviena šių sąlygų yra svarbi kaip pagrindinė medžiaga, gilinantis į pozityviosios socializacijos sampratos bei mechanizmų fenomenus. „Socializacija (kaip ir inkultūra-

cija) – visuomenės kultūros perteikimo asmenybei procesas, siekiant formuoti asmenybę kaip individualybę, paklūstančią tam tikroms kultūros tradicijoms ir sociokultūrinėms normoms."[12]

*S*ocializacija yra procesas, kurio metu asmuo išsiugdo įgūdžius ir įgyja žinių, kaip elgtis, suprasti visuomenę, kurioje gyvena, sužino įvairiausių elgesio taisyklių, visuomenės nuostatas ir vertybes, kurias pripažįsta visuomenė, išmoksta prisitaikyti prie socialinių taisyklių, kurios reikšmingos kiekvienam žmogui. Šiuo atžvilgiu socializacija yra būtina kiekvienos visuomenės funkcionavimo sąlyga, viso socialinio gyvenimo esmė tiek kultūros, tiek socialiniu požiūriu. Pozityviajai socializacijai svarbios prielaidos yra: parlamentinė demokratija, pagarba žmogaus teisėms, įstatymų viršenybė,[13] skaidrus valdymas, sparčios informacijos ir idėjų skleidimo sistemos, nevyriausybinių organizacijų veikla, galimybės tolygiai naudotis viešosiomis vertybėmis ir daugelis kitų asmens socialinei raidai reikšmingų dalykų. Vienas iš pozityviosios socializacijos optimizacijos veiksnių yra socialinė partnerystė, tinklinis bendradarbiavimas bei šiais mechanizmais kuriamas socialinis kapitalas, daugiau ar mažiau sietinas su visuomenės, bendruomenių ir grupių sutelktumu. Teoriniai teiginiai pagrindžiami eksperimentais ir empiriniais tyrimais, kurie atlikti tiesiogiai dalyvaujant pasauliniam tinklui CIVITAS, jungiančiam per 70 pasaulio kraštų nevyriausybines organizacijas, universitetus, bendrojo lavinimo mokyklas[14] bei regioninio nevyriausybinio vaikų organizacijų tinklui, jungiančiam 43 Baltijos, Rytų Europos kraštų nevyriausybines organizacijas.[15]

---

[12] Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: VPU leidykla, 2005, p. 22

[13] Kvieskienė, G., Žadeikaitė, L., Patrick, J. J. Constitutional Democracy in Lithuania, in *Civic Education in Teacher Education*: The Social Studies Development Center of Indiana University in Association with Civitas: An International Civic Education Exchange Program, Edited by Gregory E. Hamot, John J. Patrick, Gregory E. Hamot: Indiana University Social Studies Development Center, 2005, volume 4, p. 180–217.

[14] Kvieskienė, G., Masson, T. C. Integrating Civic Education and Social Work: the Social Educator Master's Degree Program at Vilnius Pedagogical University. *Civic Education in Teacher Education*: ,The Social Studies Development Center of Indiana University in Association with Civitas: An International Civic Education Exchange Program, Edited by Gregory E. Hamot, John J. Patrick, Robert S. Leming: Indiana University Social Studies Development Center, USA, 2004, volume 3, pp. 189–215.

[15] Kvieskienė, G. Integrating Children with Disabilities in the Lithuanian society, in *Regional network for Children*. General Assembly. NGO. UNICEF. Stambul, 2003, p. 120–136, prieiga per internetą: http://rnc.iatp.az/?level1=about_us&level2=general_assembly&level3=meeting_minutes&year=2003&USER_ID=&UID=&language=eng#

2. Negatyviosios socializacijos raiška ir jos prevencija

Antrame habilitacijos procedūrai teikiamos monografijos Pozityvioji socializacija (2005) skyriuje: „Negatyviosios socializacijos raiška ir jos prevencijos prielaidos“ bei antrame monografijos *Socializacija ir vaiko gerovė* (2004) skyriuje bei dvylikoje mokslinių straipsnių, nurodytų habilitacijos procedūrai teikiamų darbų sąraše (Nr. 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19 straipsniuose užsienio recenzuojamuose mokslo ir tęstiniuose leidiniuose Nr. 8, 9, kituose 3 straipsniuose ir konferencijų medžiagoje), analizuojamos nepalankios socialinės aplinkos aukų socializacijos korekcijos galimybės, visuomenės komunikacijos priemonių įtaka negatyviajai socializacijai, nagrinėjamos deviantiškos elgsenos vaikų ir paauglių elgsenos koregavimo problemos, ieškoma prevencinės veiklos ir edukacinių modelių, aptariama ankstyvosios prevencijos struktūra. Nesubalansuota vaikų gerovės politika daro neigiamą įtaką ne tik vaikystės raidai, bet ir valstybių genofondui, nes apribojus galimybes daliai vaikų tapti visavertėmis asmenybėmis, vėliau per jų palikuonis socialinis nesaugumas, nepasitikėjimas perduodamas ateinančioms kartoms ir daro tiesioginį poveikį ne tik intelektinio, socialinio kapitalo raidai, bet ir ekonominiams krašto rodikliams. Kad socialiai pažeistų, rizikos grupei priklausančių ir į nekokybišką (arba neigiamą) socializaciją įtrauktų vaikų socialinė raida vėl taptų visavertė, reikalingos papildomos socialinės pedagoginės pagalbos ir elgesio korekcijos, pozityviosios socializacijos programos, originalūs prevencijos metodai ir papildomos intervencijos bei kitos pozityvios diskriminacijos priemonės. Beglobių vaikų socializacija yra tiesiogiai susijusi su profesionaliai teikiama socialine-pedagogine pagalba ir tam skiriamais ištekliais. Lėšų suma, skiriama beglobio vaiko socializacijai, turėtų būti vienoda visiems valstybės globojamiems vaikams. Vaikų formalus ugdymas (moksleivio krepšelis), jo globa (vaiko globos krepšelis) ir socializacija (vaiko neformalaus ugdymo ir pozityviosios socializacijos krepšelis) turėtų būti paskirstomi tolygiai. Vaikų socialinio ugdymo proceso rizikos veiksniai yra tiesiogiai susiję su nepakankama pedagogų kvalifikacija ir neprofesionaliu šiam tikslui skiriamų išteklių paskirstymu. Prevencijos kontekstas – žmogiškieji ištekliai, socialinė (žmogaus, bendruomenės) ekologija, socialinis (asmenų, jų grupių ir institucijų) sukurtas kapitalas, socialinė atskirtis, gyvenimo kokybė ir kt. Nagrinėdami prevencijos procesus, galime apibūdinti tris pagrindines veikimo strategijas, t. y.:

1) ankstyvoji prevencija – kai sudaromos lygios galimybės visiems vaikams gauti pozityviajai socializacijai skiriamas lėšas (mokinio krepšelis formaliam ir neformaliam ugdymui);

2) pagalbos prevencija – kai socialiai pažeistiems vaikams, jaunimui ir kitiems asmenims taikomos pozityviosios diskriminacijos priemonės ir skiriamos papildomos lėšos (projektai, programos kiti būdai);

3) socialinė pedagoginė reabilitacija ir reintegracija, kai asmeniui nebeužtenka papildomų prevencinių programų ir jau reikalinga profesionali stacionari reabilitacinė ar individuali profesionalų teikiama pagalba.[16]

Nagrinėdami pozityviosios socializacijos raidą, neišvengiamai susiduriame su visomis šiomis sąvokomis. *Negatyvioji socializacija* skatina pesimizmą, depresiją, daro žmogų nelaimingą, neskatina kovoti su sunkumais. Prievartos, žalingų priklausomybių ir nusikalstamumo, kitų neigiamų socializacijos padarinių prevencija yra viena iš svarbiausių demokratiškos ir bendradarbiaujančios visuomenės komponentų. Prevencija gali būti efektyvi, kai naudojamasi aktyviais demokratijos pagrindų modeliais, aktyviu bendradarbiavimu, o sprendžiant socialines problemas, atsižvelgiama į vaiko individualių teisių pažinimą ir efektyvią pozityviosios socializacijos strategiją.[17] Faktiškai socializacijos subjektai išgyvena daugiau negatyviosios socializacijos situacijų negu norėtųsi, todėl reikėtų skatinti jaunąją kartą spręsti iškylančias nepalankias socialines problemas. Kartu su žiniomis apie gyvenimo kokybę ir įgūdžiais, kurie reikalingi, kad būtų pasiekta ši kokybė, būtina tikslingai organizuoti ir valdyti pozityviosios socializacijos procesą. Žmogiškasis potencialas yra didžiulis ir ne visada pakankamai panaudojamas. Vadinasi, kokybiška pozityvioji socializacija reikalauja nuoseklaus dėmesio, kad būtų realizuoti pozityviosios socializacijos mechanizmai (scenarijai) ir neigiamos socializacijos padarinių prevencija. Taigi pirminė socializacija turi atlikti gigantišką šuolį nuo mūsų būsenos iki ateities planų.

Vaikas negali pasirinkti savo tėvų, todėl jis asmeniškai beveik nekontroliuoja savo pirmųjų 10–20 socializacijos metų. Šiuo aktyviausiu asmenybės socializacijos metu patiriamas neigiamos socializacijos įtakas neutralizuoti faktiškai neįmanoma. Dauguma vaikų, ypač tie, kurių socializacija buvo pažeista vaikystėje ir toliau buvo pažeidinėjama paauglystėje, taip ir neišmoksta valdyti savo socializacijos, jeigu gyvenimiškų pamokų ir eksperimentų pusėje vyravo neigiama patirtis. Puoselėdami specialius gebėjimus, galime išmokti vadovauti savo socializacijai, dauguma tokių gebėjimų įsisavinama natūraliai, mokantis iš savo, savo artimųjų, kartais iš artimų draugų gyvenimiškų pavyzdžių ir klaidų. Studijuoti elgesio taisykles ir pasirinkti teisingus gyvenimo scenarijus – sudėtingas iššūkis.

Šeima – pagrindinė vaiko institucija. Ji teikia jam saugumą, tikrumą, globą ir auklėjimą. Šeimoje susiklosto ilgalaikiai vaiko ryšiai su tėvais, broliais ir seserimis, kitais šeimos nariais bei

---

[16] Kvieskienė, Giedrė. Socialinė integracija priklausomybių požiūriu. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose, vadovė doc. dr. Giedrė, Kvieskienė, Vilnius: VPU leidykla, 2007 *Socialinis ugdymas IV*, 2001, p. 23–29, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187

[17] Kvieskienė, Giedrė. Prievartos prevencija (pedagoginiai aspektai), *Socializacijos pedagogika*, Vilnius: UAB „Baltijos kopija“, 2000, p. 21.

draugais. Vaikas įsisavina šeimos normas bei vertybes.[18] Tačiau šiandieninė šeima įgyja bruožų, būdingų visoms išsivysčiusioms Vakarų šalims. Santuokos atidedamos vėlesniam laikui, daugėja vienišų žmonių, porų, gyvenančių neįregistruotoje santuokoje, mažėja vaikų gimstamumas. Didėja vaikų, gyvenančių nepilnoje šeimoje, skaičius. Lietuvoje kaip ir visame regione daugėja socialiai pažeistų šeimų ir jose augančių vaikų skaičius. Iš tyrimų matyti, kad tokiose šeimose vaikai dažnai įgyja negatyvios socializacijos įgūdžių, kuriuos koreguoti itin sunku.[19]

Mokykla – antroji po šeimos vaikui artima bendruomenė, kurioje jis socializuojasi, įgyja tam tikrus elgesio, bendravimo su bendraamžiais ir vyresniais žmonėmis įgūdžius. Mokyklos bendruomenė – dinamiška, santykinai savivaldi, priklausanti nuo greitai besikeičiančių principų, grupė.[20] Bendruomenės įtaka neigiamos socializacijos prevencijai ir pozityviosios socializacijos procesams taip pat yra pastebima. Kraštuose, kuriuose stiprios moderniosios bendruomenės, santykinai greičiau susiformavo ir funkcionuoja pilietinė visuomenė, nes iš žmogaus savikūros akivaizdžiai matyti, kad veiksmas turi vykti iš vidaus, iš apačios, jungiant piliečius, jų iniciatyvas ir pan. Ta savikūra, viena vertus, turi vykti spontaniškai, o kita vertus – valstybė turėtų sudaryti šiam procesui normines galimybes, kad būtų jaučiamas ir asmens, ir visuomenės raidos kryptingumas. Lietuvos visuomenė, deja, neturi moderniosios bendruomenės formavimosi patirties, todėl ir jos įtaka pozityviajai socializacijai nėra pastebima.

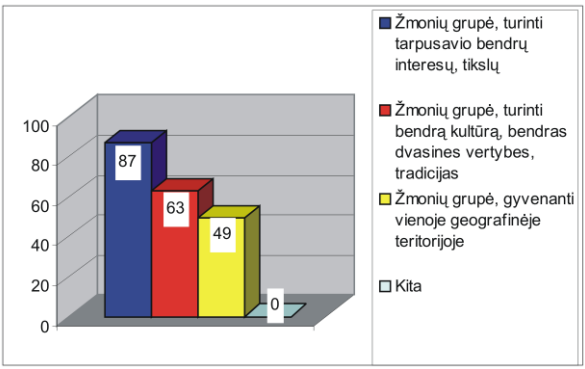

1 pav. Gyventojų nuomonė apie tai, kokie požymiai apibūdina bendruomenę[21]

---

[18] Kvieskienė, G., Varanavičiūtė,J. Palankių elgsenos prielaidų žalingoms priklausomybėms susiformavimo analizė._Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose. Iš: *Socialinis ugdymas IV*, Vilnius: UAB „Baltijos kopija“, 2001, p. 29–45, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187

[19] Kvieskienė, Giedrė, *Socializacija ir vaiko gerovė*, Vilnius: UAB „Baltijos kopija“, 2003. p. 90–91.

[20] Ten pat, p. 110.

[21] Zaleskienė, I., **Kvieskienė, G.** Pilietinės visuomenės ugdymas telkiant bendruomenes. Iš: *Socialinis ugdymas.* Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006, t

III. POZITYVIOJI SOCIALIZACIJA KAIP UGDYMO PROCESAS

Ši tema atskleidžiama monografijos „Pozityvioji socializacija“ (2005) trečiajame skyriuje bei 23 moksliniuose straipsniuose, nurodytuose habilitacijos procedūrai teikiamų darbų sąraše – Nr. 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 19, 10 straipsnių spausdintų užsienio recenzuojamuose mokslo ir tęstiniuose leidiniuose. Šiame skyriuje: bandome apžvelgti institucijų įtaką pozityviosios socializacijos veiklos laukui.

Bendruomenėje, kitose sociokultūrinio ugdymo institucijose pirmiausia ugdoma pavyzdžiu, kuriami pozityviosios socializacijos scenarijai, metodikos, rengiamos neformalaus ugdymo programos, vykdomi socialiniai ir pedagoginiai eksperimentai, įgalinantys panaudoti kiekvienos asmenybės potencialą, ypač – kūrybines šio potencialo sritis. Jei negatyvi socializacija vyravo praeityje ir asmuo buvo slopinamas ar kankinamas, mes pozityviosiomis socializacijos priemonėmis galime palengvinti asmens dvasines kančias ir sugrąžinti pasitikėjimą, didindami ir intensyvindami pozityviosios socializacijos įtaką. Vadinasi, pozityviosios socializacijos bendriausias tikslas yra suteikti bręstančiai asmenybei papildomų gebėjimų įveikti negatyviosios socializacijos padarinius, išmokyti vaikus, jaunimą ir suaugusiuosius valdyti savęs pažinimo ir savo socializacijos procesą. Papildomos pozityviosios priemonės turėtų būti taikomos ne tik vaikams, patyrusiems negatyviosios socializacijos įtaką, bet ir turintiems socialinių, biologinių ar raidos sutrikimų. Psichopatiniai asmenybės sutrikimai, deviantinis elgesys, be tėvų augančio vaiko ugdymo problemos, antisociali veikla gali būti koreguojama esant pozityviai aplinkai, šeimos aplinkai, taikant intensyvias pozityviosios socializacijos programas, vaikų elgesio korekcijos metodikas, specializuotas socialinės-pedagoginės pagalbos vaikui ir šeimai ugdymo strategijas. Profesionalo patarimai sėkmingai vaiko socializacijai reikalingi ne tik tada, kai vaikas turi elgesio sutrikimų ar socialinės raidos problemų, auga be tėvo ar motinos, jie reikalingi ir patėviui ar pamotei, vaikams, kurie ilgesnį laiką paliekami su seneliais ar kitais globėjais ir kitose sudėtingose socialinėse situacijose. Tuo labiau, kad šiandieninėse mokyklose socialinės pedagoginės pagalbos funkcijas teikia ne vienas profesionalas, o jų grupė, kuri yra pajėgi atlikti ne tik socialinės pedagoginės pagalbos, bet ir pozityviosios socializacijos funkcijas.

„Mokinio paslaugų krepšelio“ modelis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose pasiteisino ir ekonominiu, ir administraciniu požiūriu. Po jo įvedimo bendrojo lavinimo mokyklose lėšos yra skaidriai apskaičiuojamos, o formaliam ugdymui skirtas „mokinio krepšelis“ visuotinai pripažintas ir yra skaidrus socialinių paslaugų finansavimo modelio pavyzdys. Toks finansavimo modelis leidžia planuoti biudžetą, tikslingai skirti lėšas, kontroliuoti finansinius ir žmogiškųjų išteklių srautus.[22]

[22] Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija*; Vilnius: VPU leidykla, 2005, p. 118.

1 lentelė

Mokyklos specialistų, atliekančių socialines pedagogines funkcijas raiška[23]

Mokyklos specialistų atliekamų funkcijų (pagal pareigines instrukcijas) raiška

Funkcijos	Specialusis pedagogas	Psichologas	Logopedas	Mokytojo padėjėjas	Socialinis pedagogas
Diagnostinė / įvertinimo					
Koordinacinė					
Vadybinė					
Korekcinė					
Ugdomoji					
Konsultacinė					
Šviečiamoji					
Inovacijų					
Profesinio kuravimo					
Tiriamoji					
Įgalinimo					
Prevencinė					
Teisinė					

[23] Kvieskienė, Giedrė (tyrėjų grupės vadovė), Indrašienė, Valdonė, Targamadzė, Vilija, Valeckienė, Džiuginta, Merfeldaitė, Odeta, Subač, Violeta. *Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas: tyrimo ataskaita*, 2006, prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf

Vaikai, kaip socializacijos subjektai, išgyvena daugiau negatyviosios socializacijos situacijų negu to norėtų suaugusieji, todėl reikia jaunąją kartą mokyti kaip įveikti negandas ir spręsti iškylančias problemas. Kartu su žiniomis apie gyvenimo kokybę ir įgūdžiais, kurie reikalingi, kad būtų pasiekta ši kokybė, būtina tikslingai suvokti, planuoti, organizuoti ir valdyti pozityviosios socializacijos procesą. Pozityviosios socializacijos ugdymo procesas susideda iš šešių pakopų:

1) diagnostikos (kai socialiniai pedagogai arba kiti profesionalai išanalizuoja situaciją, fiksuoja kritinį atvejį, skiria atvejo vadybininką (dažniausiai tai yra socialinis pedagogas);

2) socialinės partnerystės (kai apgalvotai atsirenkami profesionalai institucijoje ir artimos siekiamam tikslui ir partnerystei institucijos bei organizacijos už institucijos ribų;

3) strateginio poveikio, kai parenkami tinkami metodai, mechanizmai, numatomos poveikio alternatyvos;

4) planuojamo poveikio, kai sudaromas veiksmų planas/scenarijus problemoms įveikti, pasirašomos sutartys/susitarimai su vaiku ir jo tėvais arba teisėtais globėjais, remiamasi optimaliausiais resursais;

5) atvejo vadyba, kai pasirinktas vienas iš komandos profesionalų atlieka probleminio atvejo vadybą ir įgyvendina pasirinktą pozityviosios socializacijos scenarijų, pasitelkdamas vidines ir išorines profesionalų komandas;

6) stebėsena (monitoringas) ir proceso vertinimas, siekiant pozityviosios socializacijos kokybės (žr. 2 pav.).

Taigi pozityviosios socializacijos ugdomasis poveikis turi būti diagnozuojamas ir vykti nuosekliai, tačiau turi skirtis nuo tradicinio ugdymo, nes jo metu mes ne tik sprendžiame tam tikras socializacijos problemas, bet siekiame ir asmenybės vertybinių pokyčių, mokome prisiimti atsakomybę už savo gyvenimą, jį valdyti, padėti sau ir savo artimiems žmonėms.

Pozityvioji socializacija – individo ir jo grupių sėkmingo gyvenimo scenarijaus teorija. Nagrinėdami konkrečius atvejus ar skirtingų šalių pozityviosios socializacijos plotmėje veikiančius socialinius faktorius ir institucijas, bandome formuluoti pozityviosios socializacijos paradigmas, aptarti jų raidą, taip siekdami asmens ir bendruomenės gyvenimo kokybės. Pilietinio dalyvavimo, diskusijų ir debatų, viešosios nuomonės formavimo, pozityvaus veikimo, argumentuotos nuomonės reiškimo, socialinės interakcijos, tarnavimo viešajam interesui įgūdžiai sudaro būsimųjų socialinių pedagogų studijų kursų šerdį, kurią papildo metodikos bei praktiniai patarimai, kaip įveikti kiekvienam iškylančius sunkumus, perdegimo sindromą, planuoti savo veiklą ir kurti savo ateitį. Konstruojant gyvenimo scenarijų, būtina neprarasti pasitikėjimo, puoselėti nuo-

latinio atradimo džiaugsmą, tobulėti įveikiant iškylančius sunkumus, nebėgti nuo problemų, mokytis iš gyvenimo nesėkmių ir klaidų, jas priimti kaip gyvenimo pamoką, kuri skatina tobulėti, siekti naujų laimėjimų ir gyvenimo kokybės. *Pozityviosios socializacijos* paradigmą[24] siejame su pasiūlyta pozityvizmo teorija (pozityvizmas – doktrina, teigianti, kad tikrasis pažinimas yra tik mokslas ir stebėjimas).[25] Pozityvizmas apima dvi dimensijas: *metodologiją,* kurią apibūdina žinios, socialinis ir politinis lygmenys, ir pozityviąją socializaciją, kuri plačiąja prasme apima *intervenciją*, skirtą socialiniam bei politiniam gyvenimui tobulinti. Šias dvi dimensijas mes analizuojame kaip dvipusį procesą, tai yra: asmenybės augimą visuomenėje ir šio augimo pozityvųjį valdymą. *Pozytvioji socializacija suprantama kaip pozytyvių veiksmų politika (pozityviosios socializacijos scenarijus/ai), kuriuo remdamiesi tam tikri asmenys ar jų grupės koreguoja socializacijos subjektų elgseną, siekia įtvirtinti kultūros pozityviuosius komponentus ir sudaryti užkardą visuomenei nepriimtinų šios kultūros elementų pasekmėms.* Pozityviosios socializacijos veiksmų politiką parenka ir jai vadovauja profesionalas, dažniausiai tiek kritinio atvejo, tiek pozityviosios socializacijos vadybininku tampa socialinis pedagogas, nes yra rengiamas šiai veiklai. Vadinasi, siekiant pozityviosios socializacijos kokybės, būtina įgalinti profesionalus – socialinius pedagogus – vadovauti asmeniui ir jų grupėms, pasitelkiant pozityviosios socializacijos socialinius partnerius ir institucijas, kad būtų suteikta pagalba ir parengti bei vykdyti pozityviosios socializacijos scenarijų. Socialinė partnerystė – būtina prielaida siekiant kokybiškos pozityviosios socializacijos ir kitų socioedukacinių problemų sprendimo.

Pozityviosios socializacijos sudėtinė dalis – pozityvaus diskriminavimo politika, tai yra pirmenybės teikimas silpnesniems socialinių grupių atstovams lavintis, įsidarbinti, įsigyti būstą, paskolas ir kitais veiksmais sudaryti asmenims lygias galimybes siekti kokybiško gyvenimo ir socializacijos. Tokia politika propaguojama Švedijoje, Belgijoje, Olandijoje, Italijoje. Jungtinėse Amerikos Valstijose, priėmus (1964) Pilietinių teisių aktą (*Civil Rights Act*), susitarta dėl lygių galimybių skatinimo, įsteigta komisija, remianti pozityvius veiksmus viešųjų fondų lėšomis. Pasirinkus tokią poziciją, daugelis privačių institucijų ir darbdavių ėmė noriai įgyvendinti pozityvių veiksmų programas. Šios programos išsirutuliojo į dvi pagrindines kryptis: pozityviąją diskriminaciją ir lygių galimybių sudarymą.

Pozityviosios socializacijos bendriausias tikslas yra išmokyti vaikus, jaunimą ir suaugusiuosius pažinti save, valdyti savo tobulinimo ir socializacijos procesą.

---

[24] Filosofijoje ir sociologijoje paradigma (graikiškai παράδειγμα „pavyzdys, modelis“) – pirminė koncepcija, schema, problemos sprendimo ir tyrinėjimo modelis.

[25] Kvieskienė, Giedrė. *Poztyvioji socializacija*, Vilnius: VPU leidykla, 2005, p. 26.

Sugebėjimas tyrinėti (1), spręsti problemą (2), vadovautis sveiku protu (3), išmintimi (4) ir kūrybine nuostata (5)[26] – penkios pagrindinės pozityviosios socializacijos scenarijaus nuostatos, kurios taikomos negatyvios socializacijos prevencijai, elgesio ar krizių korekcijai. Nežymūs psichopatiniai asmenybės sutrikimai, deviantinis ar asocialus elgesys, be tėvų augančio vaiko socializacijos spragos gali būti koreguojamos taikant intensyvias pozityviosios socializacijos programas ar individualius pozityviosios socializacijos scenarijus, vaiko elgesio korekcijos metodikas, specializuotas šeimos ugdymo strategijas.

Pozityviosios socializacijos kontekste socialinės institucijos (lot. *institutum* – nuostata, įstaiga, institutio – nustatymas, sutvarkymas) yra istoriškai susiklosčiusios bendros žmonių veiklos formos, o jų turinys – organizuota ryšių ir socialinių normų sistema, kuri sujungia reikšmingas visuomenės vertybes ir procedūras, patenkina visuomenės pagrindines reikmes. Socialinės institucijos terminu nusakomas nusistovėjęs socialinio gyvenimo organizavimo ir socialinių funkcijų atlikimo normų ir vertybių modelis. Kai kurios institucijos (šeima, Bažnyčia, švietimas, socialinė, medicinos apsauga, vyriausybė, parlamentas) atlieka svarbius vaidmenis, susijusius su visos visuomenės gerove. Šiuolaikinėse visuomenėse vis didesnė kasdienio gyvenimo dalis vyksta specializuotose institucijose. Pavyzdžiui, asmens gebėjimų ir vertybinių orientacijų vystymąsi lemia šeima, švietimo institucijos; ekonominei gerovei, materialinių vertybių paskirstymui ir mainams tarnauja darbovietės, finansų, rinkos institucijos. Ir nors šiandien institucijos kasdien tampa vis labiau specializuotos nei anksčiau, jas jungiantys žmonės dažniausiai save priskiria kelioms institucijoms. Visi asmenys tradicinėse visuomenėse dalyvauja šeimos, ekonominiame gyvenime, vaikai jungia šeimas su ugdymo institucijomis, susirgusius mus gydo gydytojai, piliečiai moka mokesčius, dalyvauja rinkimuose, simpatizuoja vienoms ar kitoms partijoms arba aktyviai dalyvauja partijų ar nevyriausybinių organizacijų veikloje. Šeima ir mokykla, bendruomenės ir neformalaus ugdymo institucijos bei organizacijos labiausiai skatina vaikų socializaciją. Tačiau vykstant socializacijos procesui dalyvauja ir kitos institucijos. Jos gali būti stiprios ir silpnos, tai daugiausia susiję su tuo, kaip joms pavyksta prisitaikyti ir valdyti socialinius pokyčius.

Kiekviena institucija atlieka jai būdingą funkciją. Faktiškai visos socialinės institucijos susiformuoja ir funkcionuoja tenkindamos vieną ar kitą socialinį poreikį. Kai šis poreikis tampa nebereikalingas, institucijos gyvavimas tampa bereikšmis ir ji per tam tikrą laiką sunyksta. Penki pagrindiniai žmogaus poreikiai yra glaudžiai susiję su pagrindinėmis socialinėmis institucijomis:

---

[26] Kvieskienė, G. *Pozityvioji socializacija*. VPU leidykla, 2005. p. 28.

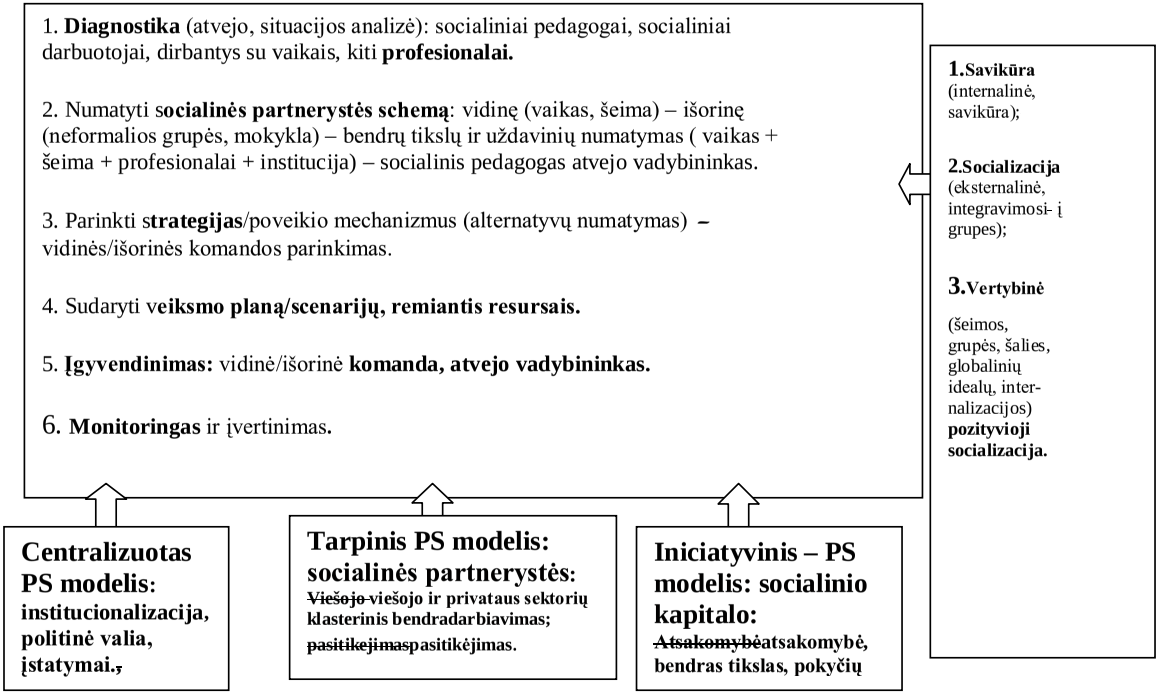

2 pav. Pozityviosios socializacijos kaip ugdymo paradigmos modelis

- giminės pratęsimo – šeimos ir santuokos institucija;
- socialinės tvarkos ir saugumo – politinės institucijos, valstybė;
- poreikis gauti egzistavimo priemones – ekonominės institucijos, gamyba;
- poreikis perduoti žinias, augančios kartos socializacija – švietimo ir neformalaus ugdymo institucijos;
- poreikis spręsti dvasines, gyvenimo prasmės problemas – religinės, kultūrinės institucijos.

Optimalių socializacijos sąlygų sudarymas, pagalbos ugdytiniui organizavimas, gebėjimas dirbti su mikrosociumu ir makrosociumu, veiklos koordinacija ir organizacijos valdymas, nuolatinis profesinės veiklos tobulinimas yra kompetencijos, kurias įgiję socialiniai pedagogai tampa ne tik kritinių atvejų, bet ir pozityviosios socializacijos vadybininkais. Socialinis pedagogas, naudodamasis socialinės komunikacijos metodais ir mechanizmais, valdydamas pozityviosios socializacijos procesus, kasdien susiduria su sudėtingais (žr. 4 pav.) iššūkiais, kurie susiję ne tik su vaiku, bet ir jo šeima, mokykla, kitais socializacijos agentais. Skirtingai negu A. Maslowo[27] asmens poreikių trikampyje, socialinio pedagogo veiklos lauko trikampyje (vaikas, šeima, mokykla) sunku išskirti svarbiausius kampus, nes net ir valdomas pozityviosios socializacijos procesas yra sudėtingas, lengvai pažeidžiamas. Pažeidus nors vieną iš šių kampų, atstatyti kokybišką socializaciją sunku, reikia papildomų žmogiškųjų išteklių ir pozityviosios socializacijos resursų. Šį procesą socialiniams pedagogams įveikti be stresų neįmanoma. Vaikas, tėvai, visuomenės ir jos institucijų spaudimas ir reikalavimai, profesionalų skepticizmas, vadovų kritika šį procesą dar labiau apsunkina. Prieš pradedant veikti, būtina įvertinti galimybes, aplinkos daromą poveikį ir asmeninį pasiryžimą veiklai. Sąnaudų rodiklį galime apskaičiuoti įvertinę vidutines teikiamos pozityviosios socializacijos paslaugos išlaidas vienam vaikui. Tačiau šis rodiklis nėra vienareikšmis, nes kiekviena sociokultūrinė paslauga turi savo specifiką, skiriasi vaikų, kuriems ši paslauga skiriama, branda ir pasirengimas bendradarbiauti. Pavyzdžiui, tyrinėdami vieną iš pozityviosios socializacijos veiklos sferų – neformalaus ugdymo prieinamumą (žr. 2 lent., 3 pav.), skaičiavome dvejopai – įvertindami vidutines neformalaus švietimo mokyklos (sporto, muzikos, dailės ir kt. mokyklų) ugdytinio išlaidas ir vidutines neformalaus švietimo lėšas, tenkančias vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui. Išskirti du neformalių švietimo mokyklų tipai: specializuotos vaiko gebėjimų ugdymo mokyklos (87 institucijos arba 50,3 %) ir daugiaprofilinės neformaliojo vaiko švietimo institucijos (86, arba 49,7 %). Atsakydami į klausimą, kokio tipo yra mokykla, respondentinių institucijų atstovai sprendė savo nuožiūra. Dalis jų, pirmiausia vykdančių kelias meninio ugdymo programas, įvardijo tokio tipo neformalias mokyklas

[27] Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija.* Vilnius, 2005, p. 40.

kaip specializuotas. Todėl veiklos krypčių kiekis viršija mokyklų skaičių ne tik daugiaprofilinese institucijose (tai savaime aišku), bet ir specializuotose neformaliose švietimo mokyklose. Populiariausioms neformalaus švietimo mokyklų (NŠM) programoms realizuoti savivaldybių skiriamos lėšos (4,5 Lt vienam ugdytiniui) žr. 2 lentelę. Dideli muzikos mokyklų mokinių ugdymo kaštai yra dėl didelio skaičiaus pedagogų, dirbančių su mokiniais individualiai, skaičiaus.

2 lentelė

Neformalioms švietimo mokykloms skiriamos lėšos vienam ugdytiniui[28]

Mokyklos pavadinimas	Skaičius	Vidurkis	Mažiausia	Daugiausia
Sporto	24	1241	433	2117
Muzikos	37	2816	229	4590
Dailės	16	1066	911	1378

Neformalaus švietimo mokyklų ir paslaugų prieinamumas, neformali švietimo ir visuomeninė veikla bendrojo lavinimo mokyklose, socialinės pedagoginės pagalbos optimizavimas ir šioms veikloms skiriami resursai mus domina kaip pozityviosios socializacijos struktūravimo ir optimizavimo galimybės. Atlikti tyrimai patvirtino, kad miesto tipo savivaldybėse išlaidos vieno neformalaus švietimo mokyklos mokinio ugdymui tokios pat kaip ir rajono tipo savivaldybėse. O rajono tipo savivaldybėse vidutiniškai vienam mokiniui skiriami neformaliojo švietimo kaštai kur kas didesni negu miesto tipo savivaldybėse. Miesto tipo savivaldybėse vienam mokiniui skiriami neformaliojo švietimo kaštai mažiau skiriasi vienas nuo kito pagal vieno vaiko finansavimo apimtį negu rajono tipo savivaldybėse (žr. 3 pav).

Analizuodami galimybes plėtoti pozityviosios socializacijos strategijas, galime plėtoti šios veiklos scenarijus ir metodikas bei šią patirtį panaudoti kitiems pozityviosios diskriminacijos veiksmams. Bendrojo lavinimo mokyklos mokinys Švietimo ir mokslo ministerijos sprendimu jau dabar turi teisę papildomam ugdymui mokykloje skirtas krepšelio lėšas pervesti lankomai neformalaus švietimo mokyklai, todėl šis rodiklis turi kol kas nedidelę, bet realią reikšmę. Todėl galime daryti išvadą, kad jau šiandien galime pradėti taikyti realias pozityviosios socializacijos strategijas ir scenarijus ir tam naudoti jau esamas ir pozityviajai socializacijai skiriamas lėšas.

---

[28] **Kvieskienė, Giedrė**, doc., dr., tyrėjų grupės vadovė, Petronienė, Ona, habil. dr. Bitinas, Bronislovas, Romas Prakapas, Romas, dr., Mockevičienė, Daiva. *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas.*
http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf

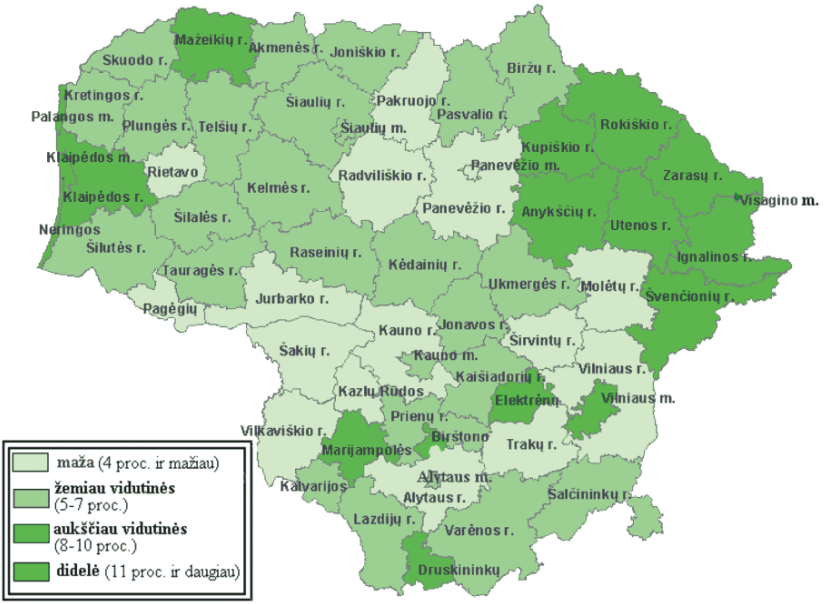

3 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokykloms skiriama savivaldybės švietimo biudžeto dalis.[29]

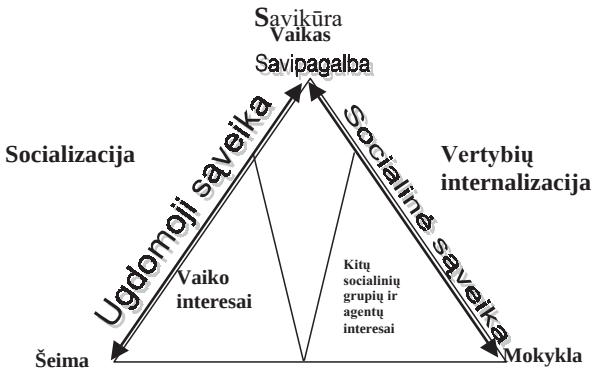

4 pav. Pozityviosios socializacijos ugdymo proceso moderavimas

[29] **Kvieskienė, Giedrė**, doc., dr., tyrėjų grupės vadovė, Petronienė Ona, habil. dr., Bitinas, Bronislovas, Prakapas, Romas, dr, Mockevičienė, Daiva. *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas.* http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf

IV. POZITYVIOSIOS SOCIALIZACIJOS KAIP UGDYMO PARADIGMOS MODELIS

Pozityvioji socializacija neįmanoma be įvairių socialinių partnerių pasitikėjimo ir bendradarbiavimo, kokybiškų tokių santykių tinklų sukūrimo. Socialinis kapitalas sukuriamas ir pozityviosios socializacijos nauja kokybė galima tik tokioje socialinėje organizacijoje, kuri turi tokius požymius kaip: santykių tinklai, aiškios normos, individų vidinė konkurencija ir pasitikėjimas. Tokie socialinės organizacijos požymiai supaprastina bendradarbiavimą siekiant abipusės naudos ir pasižymi socialinės ekologijos bruožais. **Pozityviosios socializacijos modelis** sąlygiškai veikia tris svarbiausius pozityviosios socializacijos agentus – vaiką, šeimą ir mokyklą (žr. 4 pav.), ir yra veikiamas paties vaiko (saviugda, savikūra), jo šeimos arba artimos šeimai grupės (socializacija) bei pozityviosios socializacijos vadybininko – socialinio pedagogo arba kito vaiko gerovės profesionalo[30], kuris neišvengiamai bendradarbiauja jau įvardytuose poveikių laukuose ir, siekdamas vertybių internalizacijos, diagnozavęs socialinę situaciją, numatęs socialinės partnerystės schemą ir parinkęs tinkamas veiklos strategijas ir scenarijus, vadovauja vidinei ir išorinei profesionalų komandai (žr. 1 lent., 7 pav.) valdydamas vieno vaiko, jų grupės ar saugusiųjų pozityviosios socializacijos procesą, įtraukdamas į šį procesą trūkstamus ar papildomus socializacijos agentus. Pozityviosios socializacijos metu atkuriami ir skatinami vaiko savikūros gebėjimai, suteikiama socialinė-pedagoginė pagalba jo šeimai ar artimai šeimai grupei. Artima šeimai grupe vadiname atraminę šeimą arba globėjus, jeigu vaikas neturi branduolinės šeimos, kurioje gyvena, nesvarbu, įteisinta ar neįteisinta formali globa. Ši grupė daro didžiausią poveikį kiekvieno individo brandai, tačiau šis poveikis gali būti tiek teigiamas, tiek neigiamas. Svarbiausias pozityviosios socializacijos agentas po šeimos/globėjų – mokykla. Jau minėjome, kad jau šiandien mokykloje yra grupė profesionalų (žr. 5 pav.), teikiančių socialinę pagalbą ir gebančių inicijuoti ir valdyti pozityviosios socializacijos procesą. Daugumos apklaustų mokyklų vadovų požiūriu, mokyklos bendruomenės lūkesčius labiausiai tenkina socialinis pedagogas, logopedas. Apie pusė apklaustųjų nurodė, kad lūkesčius pateisina specialusis pedagogas ir psichologas. O mokytojų padėjėjų darbas, vadovų teigimu, pateisina tik penktadalio tyrime dalyvavusių mokyklų bendruomenės lūkesčius.

Papildomi socializacijos agentai – bendruomenė, Bažnyčia, neformalaus ugdymo institucijos, nevyriausybinės organizacijos, IT, masinės komunikacijos priemonės, informalaus ugdymo institucijos ir kt. institucijos skirtingomis priemonėmis ir metodais skleidžia struktūrizuotą ir apibendrintą informaciją. Vertybės internalizuojamos, tei-

[30] Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija.* Vilnius: VPU leidykla, 2005, p. 51–53.

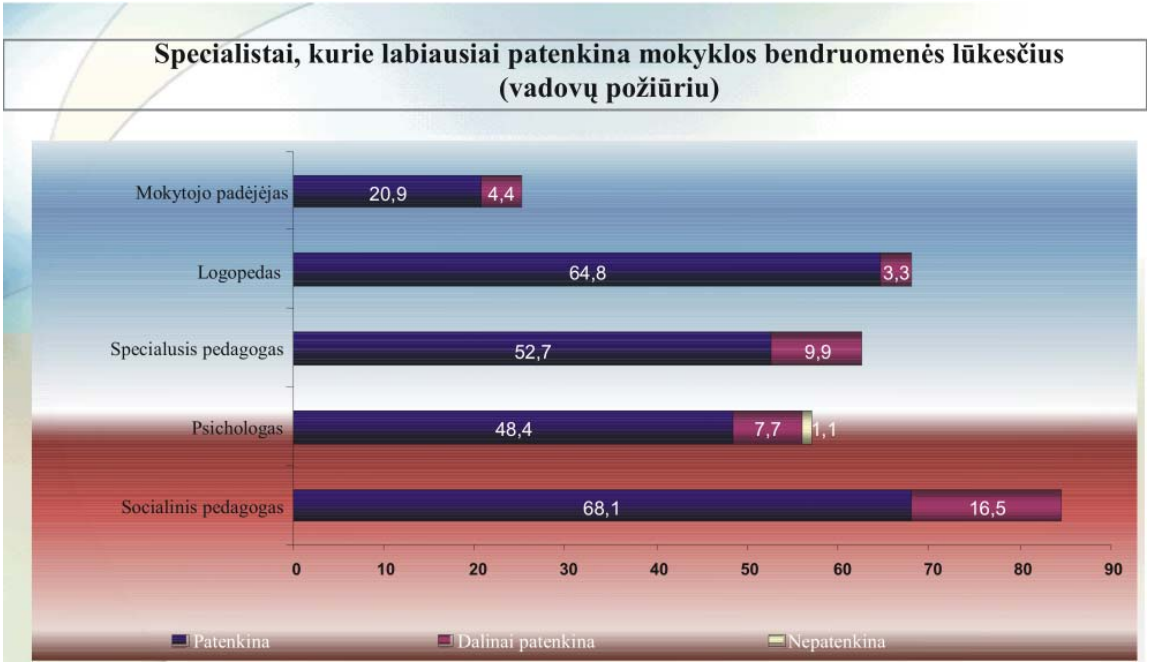

5 pav. Specialistai, tenkinantys bendruomenės lūkesčius socialinės pagalbos požiūriu.[31]

[31] Kvieskienė, Giedrė (tyrėjų grupės vadovė), Indrašienė, Valdonė, Targamadzė, Vilija, Valeckienė, Džiuginta, Merfeldaitė, Odeta, Subač, Violeta. *Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas: tyrimo ataskaita*. 2006, prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf;

giami elgsenos pokyčiai vyksta, kai asmuo apsisprendžia dalyvauti visuomenės pokyčiuose. Vaikai ir jaunimas dažnai savarankiškai reaguoja į nusistovėjusias normas, papročius, ritualus, tradicijas. Gerai, kai ši reakcija yra susijusi su pozityviais sąjūdžiais, organizacijomis, draugijomis, visuomeniška veikla ir kita pozityvaus dalyvavimo išraiška. Dinamiškos visuomenės jaunimas, atsidūręs tarp praeities ir ateities kultūrų ir būdamas ganėtinai nelabai susijęs su tradicijomis, yra imlus naujoms įtakoms ir idėjoms.[32] Kad vyktų aktyvus visuomeninis gyvenimas labai svarbios tiek asmeninės, tiek aplinkinių, artimiausių grupių, bendruomenės paskatos. Jos pavaizduotos 6 pavyzdyje, kuriame atskleista respondentų nuomonė pilietinio dalyvavimo paskatos klausimu. Vertindami sau artimų grupių, bendruomenės įtaką 16–24 metų jaunimo visuomeniniam aktyvumui[33] , 16,9 % mokinių mano, kad aktyvų pilietiškumą turėtų skatinti „aktyvių piliečių pavyzdys". O studentai (13,1 %) pagrindine dalyvavimo paskata laiko pilietinių veiklų „finansavimą". Dalyvavimą akcijose ir rinkimuose pripažįsta ir moksleiviai, ir studentai, tačiau analizuojant statistikos ir tyrimų duomenis matyti, kad daugiausia pilietinėse akcijose dalyvauja (po keletą kartų) 32, 2 % studentų (atitinkamai 29,2 % mokinių). Daugiausiai studentų (849) nurodė, kad pagrindinės asmeninės paskatos dalyvauti visuomeniniame gyvenime yra galimybė lavinti savo įgūdžius ir ugdyti pasitikėjimą savimi (820 studentų). O mokiniai, be įgūdžių lavinimo (1020 mokiniai), įvardija ir žinojimo komponentą: „daugiau visko sužinai" (1012 mokinių). Tačiau šiuo atveju nepasitvirtina prielaida, kad mokiniai dalyvaudami sieja savo lūkesčius su problemų sprendimu mokyklos bendruomenėje – į šį teiginį neigiamai atsakė 915 mokinių ir 820 studentų.

Pozityvioji socializacija – visų visuomenės institucijų funkcija. Mokykla – viena svarbiausių socializacijos institucijų, o pradėjus ugdymo institucijose dirbti socialiniams pedagogams, ji tampa ir pozityviosios socializacijos koordinatore. Socialinis pedagogas – vaiko gerovės advokatas, asmuo, įgijęs socialinio pedagogo kvalifikaciją ir pasirengęs dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas ir gebančiose vykdyti pozityviosios socializacijos, prevencijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairiose socialinėse grupėse.[34] Socialiniai pedagogai dažniausiai dirba su socialiai pažeistų šeimų, rizikos grupės vaikais. Tapę pozityviosios socializacijos vadybininkais ugdymo institucijose, jie dažniausiai yra ir krizinių atvejų vadybininkai. Aišku,

---

[32] **Kvieskienė, Giedrė**. *Draugijos ir organizacijos*. Vilnius. 1994, p. 5.

[33] Zaleckienė, Irena (tyrėjų grupės vadovė), Kvieskienė, Giedrė, Misiūnienė, Giedrė, Gulbinas, Rokas. *16–24 metų jaunimo visuomeninis aktyvumas: tyrimo ataskaita,* 2006, prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/16-24_amz_jaun_visuom_dalyv.pdf

[34] Kvieskienė, Giedrė, *Pozityvioji socializacija*, Vilnius: VPU leidykla, 2005, p. 126–127.

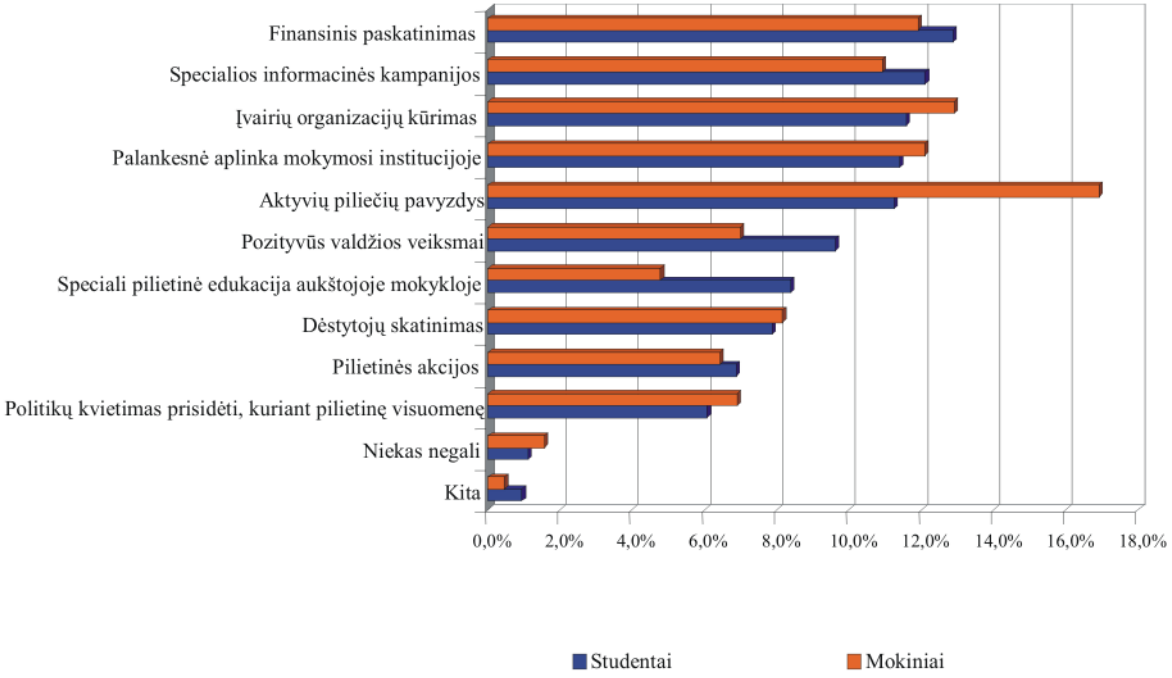

6 pav. Respondentų nuomonės apie pilietines dalyvavimo paskatas procentinis pasiskirstymas

kad pozityvioji vaikų socializacija neapsieina ir be kitų profesionalų, dalyvaujančių pozityviosios socializacijos procese : klasės auklėtojų, mokytojų, veiklių laisvalaikio organizatorių, vaikų ir jaunimo, kitų nevyriausybinių organizacijų vadovų. Tačiau socialinis pedagogas išlieka pagrindiniu šio proceso koordinatoriumi, o dažnai ir sudėtingų pažeistos socializacijos atvejų vadybininku.[35] Pozityviosios socializacijos vadybininko uždavinys – diagnozuoti situaciją, numatyti pozityviosios socializacijos scenarijus, veiklos planą, apgalvoti, kokie papildomi socializacijos agentai ar kiti profesionalai bus reikalingi siekiant tikslo, daryti įtaką ir vadovauti vaiko pozityviosios socializacijos procesui.

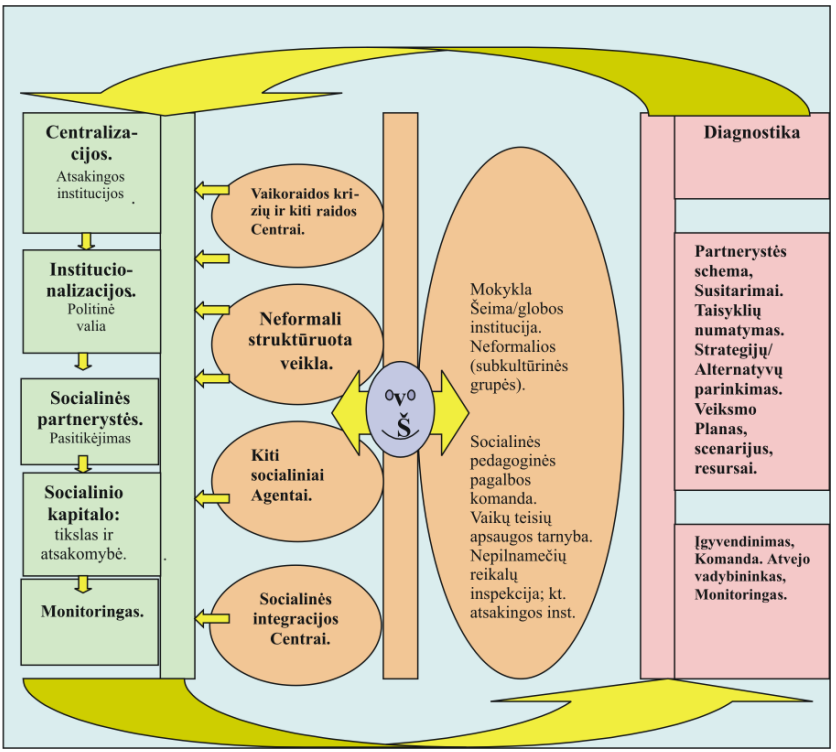

7 pav. Pozityviosios socializacijos modelis

[35] **Kvieskienė, Giedrė**. *Pozityvioji socializacija.* Vilnius 2005. p. 133.

Apibendrinant galima pažymėti, kad socialinės veiklos (socialinių pedagogų, darbuotojų, laisvalaikio pedagogų (animatorių) rengimo tradicija pasaulyje siekia jau antrą šimtmetį, o Lietuvoje skaičiuojamas tik antrasis dešimtmetis, tačiau kaip tik Lietuvoje sėkmingai derinama Vakarų ir Pietų Europos, Jungtinių Amerikos Valstijų tradicijos su unikalia krašto sociokultūrinio ugdymo tradicija ir kitų pasaulio kraštų patirtimi.

Postmodernistinėje žinių visuomenėje kiekvienos srities profesionalas turi turėti elementarius vadybos, komunikacijos ir socialinės partnerystės įgūdžius. Šiandien tiek moderni vadyba, tiek komunikacija yra integruojamos į daugialypius socialinius santykius ir veiklas, „nusitrina" specializuotos kompetencijos ribos, o valdymo objektu tampa ne tiek atskiri visuomenės segmentai (klasė, mokykla, socialinė institucija, nevyriausybinė organizacija ar kita institucija), o visa visuomenė/bendruomenė (sociumas) kaip kompleksinis ir integruotas darinys. Kad būsimieji profesionalai sugebėtų ne tik bendradarbiauti su kolegomis, savo srities profesionalais, bet ir daryti įtaką žmonėms, mokėtų projektuoti savo asmeninį gyvenimo scenarijų ir valdyti asmenų, institucijų grupes, kurti jų tinklus, pirmiausia jie turi išmokti vadovauti sau pačiam. Šiandien visose gyvenimo srityse prarandamas hierarchinis autonomiškumas – visos, ypač socialinė/švietimo sfera stipriau ar silpniau yra veikiamos įvairaus lygio sąveikų, kurias sukuria globalusis žinių visuomenės kontekstas. Valdymas tampa įvairiasluoksniu, daugiapakopiu ir yra susijęs su įvairių poveikių lygmenimis, pradedant vietiniu, tai yra lokaliu, ir baigiant globaliu lygiais. Tuo įsitikiname analizuodami absolventų karjeras, kurios patvirtina, kad jie puikiai pritaiko savo gebėjimus ne tik švietimo ar socialiniuose sektoriuose, bet ir vyriausybės ir savivaldybės institucijose, verslo struktūrose, NVO ir individualioje veikloje.[36]

Socialinė ekologinė erdvė – tai asmeniui saugios aplinkos formavimas. Skiriami šios aplinkos formavimo pagrindiniai lygiai: nacionalinis, regioninis, bendruomeninis ir institucinis. Sąlyginai išskiriame tokius *pozityviosios socializacijos modelių veikimo lygmenis: globalusis, nacionalinis, regioninis, bendruomeninis ir institucinis.* Šiuose lygmenyse pozityviosios socializacijos modeliai gali rastis dėl centralizuotų politinių sprendimų įtakos arba modeliai kuriami iniciatyvos pagrindu. Tačiau, kadangi abu šių modelių kūrimo procesai *(centralizuotas ir iniciatyvus)* yra daugiaplaniai ir sudėtingi, dažniausiai praktiškai jie yra įtvirtinami mišriu būdu ir turi abiejų modelių bruožų, todėl gali būti įvardijami kaip *tarpiniai.*

---

[36] **Kvieskienė G**. Socialinės komunikacijos institutas vakar, šiandien ir rytoj Iš: *SKI: jau aušta VPU rytas.* Vilnius: Socialinės pedagogikos katedra, 2006. P. 47–52. ISBN 9955-20-054-5

Globaliuoju pozityviosios socializacijos lygmens vaiko gerovės srityje modelio pavyzdžiu gali būti Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, įtvirtinanti vyriausybių susitarimus dėl vaiko gerovės. Šiame lygmenyje įgyvendinami modeliai yra sudėtingi. Jų įgyvendinimas priklauso nuo globalių ir regioninių *centralizuotų politinių* sprendimų, kurie juos įtvirtina, bet negarantuoja pozityviosios socializacijos kokybės. Tačiau ir globalusis lymuo turi modelius, paremtus iniciatyvomis, kurios daugiausia nukreiptos į tam tikrus susitarimus dėl pozityviosios socializacijos strategijų bei scenarijų pobūdžio. Tokiais susitarimais dėl strategijų laikytini ir Europos Tarybos skelbiami metai, pvz.: „Pilietiškumas švietime“ (2005), „Europos darbuotojų mobilumo“ (2006), „Lygių dalyvavimo galimybių visiems“ (2007), JAV CIVITAS INTERNATIONAL skleidžiamos pilietinio ugdymo iniciatyvos, UNESCO, UNICEF globalūs projektai vaiko ir žmogaus teisių srityse ir kt. Viešosios gėrybės, globalinės vertybės ir jų ugdymas – šiandien plačiai aptariamos temos, kai nagrinėjami skirtingi istorijos laikotarpiai ar valstybių vaiko gerovės ir socializacijos sistemos.

Nacionalinis. Šis pozityviosios socializacijos lygmens modelis taip pat formuojasi remdamasis nacionalinių valstybių politikų valia arba yra kuriamas, paremiant piliečių, jų santalkų, asociacijų iniciatyvą, skatinant socialinę viešojo ir privataus sektorių partnerystę ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Politine valia pagrįsti sprendimai priimami atsakingų institucijų (politinių, vyriausybinių, savivaldybės ar municipalinių) ir įtvirtinami įstatymais bei vyriausybiniais nutarimais.

Nacionalinio lygmens pozityviosios socializacijos komponentus sudaro nacionalinio lygmens politinės, valstybinės, religinės ir tarptautinės institucijos bei nacionalinio lygmens nevyriausybinės organizacijos, šių organizacijų nacionalinės koalicijos, privati iniciatyva, daranti įtaką vaiko gerovei ir pozityviajai socializacijai.

Regioninę pozityviosios socializacijos politiką sudaro subalansuoti regioninio lygmens valstybinių, religinių, regioninio lygmens nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir jų asociacijų, koalicijų ar konfederacijų vykdomos strategijos, subalansuotų veiksmų scenarijai. Visos šios institucijos skatinamos inicijuoti regioninius partnerystės, socialinės pedagoginės pagalbos modelius, ypatingą dėmesį skiriant rizikos regionams (pvz.: Didžiasalis, Kariotiškės, Kirtimai ar kt.), kuriems reikia papildomų pozityviosios socializacijos ar vaiko gerovės programų, kitų socialinių pedagoginių investicijų ar pozityviosios socializacijos veiksmų, kad būtų užtikrinta tolydi regionų raida ir vaiko gerovė. Regionine politika siekiama subalansuotos plėtros ir socialinių skirtumų gludinimo, tam naudojamos papildomos pozityviosios socializacijos programos, taikomos kitos pozityvaus diskriminavimo priemonės.

Bendruomenės pozityviosios socializacijos politikos modelis kuriamas bendruomenėse sutinkamų svarbiausių socioedukacinių institucijų (savivaldybės, religinių, nevyriausybinių organizacijų) pagrindu. Didelėse bendruomenėse, urbanizuotose vietovėse pozityviosios socializacijos pagrindu socialinė partnerystė kuriasi sunkiai ir tiesiogiai priklauso nuo skirtingose vietovėse plėtojamų tradicijų bei bendruomenės institucijose dirbančių profesionalų iniciatyvos ir kompetencijos. Remdamiesi Lietuvoje per pastarąjį dešimtmetį atgimstančia bendruomeniškumo tradicija, kuri iš dalies pasitvirtina ir daugelyje Vakarų Europos kraštų, galime teigti, kad bendruomenės centru gali tapti bet kuri svarbi bendruomenės institucija. Formaliai vertinant egzistuojančią patirtį, tenka pripažinti, kad dažniausiai šiuo centru (formaliu arba neformaliu) tampa mokykla, seniūnija, kai kada – Bažnyčia ar veiklios nevyriausybinės organizacijos.

Institucinio pozityviosios socializacijos modelio komponentai. Šio komponento branduolį sudaro ugdymo ar kitoje vaikų institucijoje dirbantys profesionalai arba savanoriai. Analizuodami visiems įprastą ugdymo instituciją (mokyklą), galime konstatuoti, kad pagrindinė atsakomybė ir galimybė formuojant optimalų pozityviosios socializacijos modelį joje tenka konkrečios švietimo įstaigos vadovams. Vadovams priklauso ir socialinės pedagoginės komandos lyderio vaidmuo. Jei ugdymo institucijoje dirba pakankamai profesionalų, dažniausiai veiklos koordinatoriaus ir moderatoriaus vaidmenį atlieka socialinis pedagogas. Pagrindiniai (raktiniai) šios komandos nariai: socialinis pedagogas (vadovas arba vadovo pavaduotojas, koordinatorius, moderatorius), psichologas, specialusis pedagogas/logopedas, klasių auklėtojai; papildomojo ugdymo (laisvalaikio) pedagogai, sveikatos darbuotojai, bibliotekininkai, kūno kultūros/sveikos gyvensenos ugdytojai, meninių disciplinų, pilietinio ugdymo mokytojai, įtakingiausių bendruomenės institucijų atstovai.

Iniciatyvinis. Geriausia galimybė formuoti pozityviosios socializacijos modelį yra privati, pilietinė ar institucinė iniciatyva, įtraukianti multidimensinius sutarimus tarp profesionalų, organizacijų ir institucijų tiek institucijos viduje, tiek ir už jos ribų. Iniciatyvos metu siekiama suformuoti optimalų pozityviosios socializacijos modelį tam tikru lygmeniu ir juo remiantis daryti įtaką vaikams ir jų grupėms, siekti kokybiškos socializacijos.

Tarpinis. Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų kraštų, daugumoje sociokultūrinės edukacijos bei socialinės pedagoginės pagalbos sričių egzistuoja tarpinis modelis. Šis modelis turi valstybinio ir iniciatyvinio modelio bruožų. Jis sėkmingai naudojamas kai kuriose Vakarų Europos šalyse, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Kanadoje.

Apibendrindami aukščiau išsakytas mintis, darome išvadą, kad siekiant optimalios vaiko pozityviosios socializacijos raidos, būtina remtis pozityviosios socializacijos principais:

- *Produktyvumas (socializacijos kokybė*). Vaikas negali produktyviai išmokti pirmųjų socializacijos pamokų, jei pažeidžiama pirmoji socializacijos institucija – šeima. Net jei vaikas yra tinkamai maitinamas, gydomas, jo aplinka yra saugi, bet sutrikusios arba nevisai vykdomos branduolinės šeimos socialinės funkcijos, tai tiesiogiai atsiliepia vaiko socializacijos kokybei. Todėl socialiai pažeistų, rizikos grupei priklausančių, ypač beglobių, gatvės vaikų socializacija yra ypač sudėtinga. Tikintis šių vaikų socializacijos produktyvumo ir siekiant negatyvios socializacijos prevencijos, būtina taikyti papildomas pozityviosios socializacijos strategines programas ir scenarijus, teikti intensyvią socialinę-pedagoginę pagalbą, taikyti kitas pozityvios diskriminacijos priemones.
- *Lygybė (pozityviosios socializacijos krepšelis)* – sudaryti lygias galimybes visiems vaikams tolygiai ugdyti komunikacinius, socialinius ir kūrybinius gebėjimus, puoselėti jų vertybes. Visi vaikai privalo turėti vienodas galimybes pasinaudoti visuomenės teikiamomis viešosiomis gėrybėmis, ypač socializacijos ir neformalaus ugdymo, kitomis pozityviosios socializacijos programomis ir scenarijais. Siekiant galimybių visiems naudotis valstybės parama, būtina aiškiai apibrėžti pozityviosios socializacijos ir neformalaus ugdymo krepšelį (lėšas, tolygias kiekvienam vaikui), kad ugdytojai galėtų visus vaikus skatinti dalyvauti projektinėse, neformalaus ugdymo, vaikų vasaros poilsio, socializacijos, kūrybinių gebėjimų lavinimo, kitose reikšmingose pozityviosios socializacijos programose. Nėra negabių vaikų, tačiau daugelis jų nuo pat ankstyvos vaikystės neturi pakankamų galimybių ugdyti intelektinius ir kūrybinius gebėjimus ir taip yra dirbtinai atskiriami nuo kokybiško dalyvavimo visuomenės gyvenime.
- *Pozityvusis skatinimas (pozityvioji diskriminacija).* Rizikos grupės vaikai ir vaikai iš socialiai pažeistų, disfunkcinių šeimų turi teisę į papildomas viešąsias gėrybes, pozityviosios socializacijos paslaugas, reguliarią socialinę pedagoginę pagalbą. Jei valstybė siekia visus vaikus ugdyti kaip visaverčius piliečius, socialiai pažeistiems, turintiems raidos, biologinių ar elgesio sutrikimų vaikams privalu sudaryti sąlygas naudotis papildomomis pozityviosios diskriminacijos priemonėmis, naudotis papildomais ištekliais, remiamomis individualiomis socializacijos programomis, atsižvelgiant į vaiko ir jo artimiausios aplinkos statusą ir vaiko pažeidimo/sutrikimo laipsnį. Taigi pozityviosios socializacijos programos turėtų būti reguliariai planuojamos, vykdomos ir skaidriai finansuojamos ir administruojamos tiek nacionaliniu, tiek regioniniu, tiek instituciniu lygmenimis jas adaptuojant individualiems vaiko ir šeimos/globėjų poreikiams.

- *Didesnių dalyvavimo galimybių suteikimas.* Visiems vaikams būtina sudaryti didesnes galimybes dalyvauti, kurti ir būti atsakingiems už savo, savo mokyklos, bendruomenės, miesto, krašto gyvenimą. Vaikas neturi būti tėvų ar globėjų priedas, reikia skatinti vaikus aktyviai dalyvauti suaugusiųjų daromuose sprendimuose, reikšti nuomonę ir prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Todėl demokratinis ir pilietinis ugdymas turi būti plėtojamas visose su vaikais dirbančiose organizacijose. Socialinės aplinkos pažinimas, ryšys su artimiausia bendruomene siekiant pažinti ir mokytis, spręsti ir valdyti socialines problemas – vienas veikliausių metodų, taikomų šiuolaikinėse ugdymo institucijose.
- *Tolydumas.* Kiekviena valstybė, taikydama pozityviosios socializacijos programas, siekia integruoti neįgalius, resocializuoti nusikalstančius, rizikos grupei priklausančius vaikus, suteikia daugiau galimybių socialinės paramos reikalaujantiems ar kitaip socialiai pažeistiems ar atskirtiems vaikams. Ypatingas dėmesys skiriamas beglobių vaikų socializacijai ir integracijai.

V. IŠVADOS IR TYRIMO PERSPEKTYVOS

Apibendrindami galime daryti išvadą, kad pozityviosios socializacijos kaip ugdymo paradigmos duomenų šaltiniai yra ugdymo proceso planavimas, ugdymo rezultato modeliavimas ir moderavimas, tačiau jie priklauso ir nuo sociologijos, politologijos, viešojo administravimo, antropologijos tyrimų ir apibendrinimų. Pozityviosios socializacijos ugdymo paradigma pagrindžia galimybes nuosekliai siekti vaiko gerovės ir pozityviosios socialinės integracijos, todėl formuluojami tokie pozityviosios socializacijos ugdymo paradigmą nusakantys teiginiai:

1. Pozityvioji vaiko socializacija ir gerovė yra tiesiogiai susijusios su valstybių ir savivaldybių vykdoma vaiko gerovės politika. Šeima, bendruomenė, mokykla, kartu su kitomis neformalaus ugdymo institucijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, neformaliomis bendraamžių grupėmis yra svarbiausios vaiko asmenybės tapsmui ir veiksmingai socializacijai. Užtikrinus visų šių socialinių agentų subalansuotą bei tikslingą veiklą, pozityviosios socializacijos ugdymo sistema įgytų vieningos ir efektyvios socialinės edukacinės sistemos bruožų. Pripažinus, kad tinkama vaiko socializacija plėtojama tik socialiai saugioje, stabilioje šeimoje, kad palankiausia beglobio socializacija įmanoma tik esant šeimai (atraminei šeimai) ar šeimynai, daroma išvada, kad ypatingiems vaikams (socialiai pažeistiems, turintiems raidos, biologinių ar kitų sutrikimų) reikalingos pozityviosios diskriminacijos poveikio priemonės.

2. Socialinė pedagogika – veiksminga vaiko gerovės ir pozityviosios socializacijos teorija, siekianti spręsti vaiko socialines problemas, ieškanti veiksmingiausio poveikio, derinanti teorinę ir praktinę patirtį vykstant asmens socializacijos procesui. Socialinis pedagogas, atlikdamas vaiko gerovės advokato pareigas, yra pagrindinis veikėjas, kuriantis kvalifikuotą ir profesionalią pozityviosios socializacijos, vaiko gerovės bei socialinės pedagoginės pagalbos sistemą.

3. Visų pasaulio kraštų universitetuose ieškoma bendrų modelių ir tendencijų, kaip turėtų būti rengiami socialinės veiklos, gyvenimo kokybės vadybos profesionalai. Universitetų mobilumas, dėstytojų ir studentų mainai, profesionalų stažuotės lemia tarpdisciplininių programų ryšius, programų suartėjimą, specialistų rengimas derinamas su Europos ir kitų pasaulio kraštų socialiniais tikslais. Nors įvairių kraštų tradicijos ir kultūrinė patirtis skiriasi, specialistai išklauso panašius kursus, o dirbantieji susiduria su panašiomis socialinėmis problemomis ir iššūkiais.

4. Bendrosios investicijos į žmogiškąjį (intelektinį) ir socialinį kapitalą apima kapitalo įgijimo ir palaikymo sąnaudas, dalis jų, kurios skirtos vaiko priežiūrai, mitybai, aprangai, būstui, medicinos paslaugoms, turi būti aiškiai apibrėžtos. Pozityviajai socializacijai svarbios prielaidos yra: parlamentinė demokratija, pagarba žmogaus teisėms, įstatymų viršenybė, skaidrus valdymas be korupcijos ir piktnaudžiavimo valdžia, sparčios informacijos ir idėjų skleidimo sistemos, nevyriausybinių organizacijų veikla, socialinė partnerystė ir daugelis kitų žmogaus socialinei raidai reikšmingų dalykų.

VI. APŽVELGIAMŲ HABILITACIJOS PROCEDŪRAI TEIKIAMŲ MOKSLO DARBŲ IR EKSPERIMENTINĖS PLĖTROS PROJEKTŲ SĄRAŠAS

1. MOKSLO MONOGRAFIJOS

1. Kvieskienė, Giedrė. *Pozityvioji socializacija*, Vilnius: VPU leidykla, 2005, 184 p. ISBN 9955-20-021-9
2. Kvieskienė, Giedrė. *Socializacija ir vaiko gerovė*, Vilnius: UAB „Baltijos kopija“, 2003. 249 p. ISBN 9955-568-04-6, prieiga per internetą: http://www.giedre.lt/Default.asp?EditionID=244&DL=L&ParentID=1&TopicID=16&code=Paieska&SearchTXT=&ArticleID=126&Page=1

2. STUDIJOS

1. Imbrasienė, G., Jociūtė, A., Kvieskienė, G., Mikalauskaitė, A., Pūras, D., Stonienė, L., Slušnys, L. *Children and Women in Lithuania*: [Published by Lithuania National Committe for UNICEF through a grant from the UNICEF Regional Office for Central and Eastern Europe], Vilnius: Valgra, 2003, 73 p. ISBN 9955-493-11-9

3. MOKSLINIAI STRAIPSNIAI

Straipsniai Lietuvos periodiniuose leidiniuose, referuojamuose LMT patvirtintuose tarptautinėse duomenų bazėse:

1. Kvieskienė G., Indrašienė V., Merfeldaitė O. Socialinės pedagoginės pagalbos komandos narių atrankos kriterijai, *Pedagogika*, t. 83 (2006), p. 103–108, EBSCO Information services of databases: http://www.ebsco.com; Modern Language Association Bibliography: http:// International Bibliography: http:// www. mla.org, ISSN 1392-0340
2. Kvieskienė, G., Šimaitis, A. Socialinio pedagogo kompetencijos metmenys, *Socialinis ugdymas*, t. 9, 2005, p. 7–1. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187; EBSCO Information services of databases, http://www.ebsco.com
3. Kvieskienė, G., Metcalf, K., Nixon, W. A., Patrick, J. J., Vontz, T. S. Implementation of Project Citizen in Indiana, Latvia, and Lithuania, in *Project Citizen and the Civic Development of Adolescent Students in Indiana, Latvia, and Lithuania*, USA: ERIC, 2000, p. 103–125. ISBN 0-941337-25-4, prieiga per internetą: http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/Home.portal?_nfpb=true&_pageLabel=RecordDetails&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED447047&ERICExtSe-

arch_SearchType_0=eric_accno&objectId=0900000b8012bc4e; ERIC Information services of databases, http://www.eric.com
4. Kvieskienė, Giedrė. Lietuvos demokratiškumo ugdymo kolegija = Lithuania College of Democracy, *Demokratijos mokykla*, sud. G. Kvieskienė. Vilnius: Presvika, 1997, p. 8–13. ISBN: 9986-805-17-1, prieiga per internetą: http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/Home.portal?_nfpb=true&_pageLabel=RecordDetails&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED434056&ERICExtSearch_SearchType_0=eric_accno&objectId=0900000b8008ec8f, ERIC Information services of databases, http://www.eric.com
5. Kvieskienė, Giedrė**.** Demokratijos pamokos = Democracy Lessons, *Demokratijos mokykla*, sud. G. Kvieskienė. Vilnius: Presvika, 1997, p. 74–79. ISBN: 9986-805-17-1, prieiga per internetą: http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/Home.portal?_nfpb=true&_pageLabel=RecordDetails&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED434056&ERICExtSearch_SearchType_0=eric_accno&objectId=0900000b8008ec8f, ERIC Information services of databases, http://www.eric.com

Straipsniai recenzuojamuose periodiniuose arba tęstiniuose tarptautiniuose ar užsienio mokslo leidiniuose, referuojamuose tarptautinėse duomenų bazėse:

1. Kvieskienė, Giedrė. Civic Education in Pre-Service Training Program for Teachers and Children Welfare Professionals. Iš: *Social work and Society*. The International Online-Only Journal: University of Bielefeld , vol. 5, Issue 1, 2007, prieiga per Internetą: http://www.socwork.net/2006/1/debate/kvieskiene
2. Kvieskienė, Giedrė. Integrating Children with Disabilities in the Lithuanian society. Iš: *Regional network for Children. General Assembly. NGO. UNICEF*, Stambul, 2003, p. 120–136, prieiga per internetą: http://rnc.iatp.az/?level1=about_us&level2=general_assembly&level3=meeting_minutes&year=2003&USER_ID=&UID=&language=eng#

Straipsniai Lietuvos recenzuojamose mokslo ir tęstiniuose leidiniuose:

1. Zaleskienė, I., Kvieskienė, G. Pilietinės visuomenės ugdymas telkiant bendruomenes, *Socialinis ugdymas*, t. 12 (2006), p. 7–18. ISSN 1392-9569.
2. Kvieskienė, G. New Challenges of Civic Education in Pre-Service training Program for Teachers and Teachers and Children Welfare Profesionals, in *Global and European Tendencies in Social and Education Policy*, *Social Education*, vol. 10 (2005), p. 52–78. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187.
3. Kvieskienė, G., Indrašienė, V. The social Work Master's Degree program at Social

Communication Institute, *Challenges in Global constitutional Democracy and Democracy Education*, *Social Education*, vol. 11 (2005), p. 7–39. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187

4. Kvieskienė, G., Patrick, J. J., Žadeikaitė, L. Challenges of Constitutional Democracy in Lithuania, *Challenges in Global Constitutional Democracy and Democracy Education*, *Social Education*, vol. 10 (2005), p. 7–39. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
5. Kvieskienė, G. Integrating Civic Education and Social Work: The Social Educator Master Degree Program at Vilnius Pedagogical University. Iš: *Civic Education in the Context of Educational reform. Experience of Lithuania, Latvia and Estonia*, Vilnius: UAB „Baltijos kopija“, 2003, p. 9–35. ISSN 1392-9569
6. Kvieskienė, G., Mason, T. C. Civic Education in Social work and Social Education Study Program: the social educator master's degree program at Vilnius pedagogical university, *Pedagogika*, t. 68 (2003), p. 46–55. ISSN 0392-0340
7. Kvieskienė, G., Merfeldaitė, O. J. Laužiko edukacinės idėjos tąsa ieškant optimalaus sociopedagoginio poveikio modelių, *Pedagogika*, t. 68 (2003), p. 85–90. ISSN 0392-0340
8. Kvieskienė, G. The Concept of social Educator's Competence. Demokratinis ugdymas socialiniame kontekste, *Socialinis ugdymas,* t. 6, 2003, p. 69–79. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
9. Kvieskienė, G. Socialinio pedagogo kompetencijos kryptys. Socialinio pedagogo ABC. *Socialinis ugdymas*, t. 5 (2002), p 17–27. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
10. Kvieskienė, G. Socialinė pedagogika socialinių mokslų sistemoje. Socialinio pedagogo ABC, *Socialinis ugdymas*, t. 5 (2002), p 4–17. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
11. Kvieskienė, G., Pabedinskienė R. Vaiko globos tendencijos Lietuvoje. Socialinio pedagogo ABC. *Socialinis ugdymas*, t. 5 (2002), p 47–65. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
12. Kvieskienė, G. Narkotinių medžiagų apibūdinimas ir vartojimo priežastys. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose, *Socialinis ugdymas*, t. 4 (2001), p. 45–59. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187

13. Kvieskienė, G. Socialinė integracija priklausomybių požiūriu. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose. *Socialinis ugdymas*, t. 4 (2001), p. 23–29 . ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
14. Kvieskienė, G. Socialinių pedagogų kompetencijos metmenys**,** *Pedagogika*, t. 53 (2001), p. 30–37. ISSN 0392-0340
15. Kvieskienė, G. Šeima ir vaikai: socialinės-pedagoginės problemos. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose, *Socialinis ugdymas*, t. 4 (2001), p. 6–23. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
16. Kvieskienė, G. Prevencinės pedagogikos metmenys, *Socialinis ugdymas*, t. 1 (1999), p. 42–50. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
17. Kvieskienė, G., Merfeldaitė, O. Gatvės vaikai. Problemos ir socialinės reintegracijos ypatumai. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose, *Socialinis ugdymas*, t. 4 2001, p. 90–101. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
18. Kvieskienė, G., Varanavičiūtė J. Palankių elgsenos prielaidų žalingoms priklausomybėms susiformavimo analizė. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose. *Socialinis ugdymas*, t. 4 (2001), p. 29–45. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187
19. Kvieskienė, G. Prievartos prevencija (pedagoginiai aspektai). *Socialinis ugdymas*, t. 2, 1999, p. 42–50. ISSN 1392-9569, prieiga per internetą: http://projects.5ci.lt/socpedagogika/index.asp?DL=L&TopicID=187

Straipsniai užsienio recenzuojamose mokslo ir tęstiniuose leidiniuose:

1. Kvieskienė, G. Development of Educational Paradigms. Iš: *Theory and Practice Entwicklung erziehugs – wissenschafticher Paradigmen*, Gerd-Bodo von Carlsburg (Hrsg./ed.) PETR LANGEuropäischer Verlag der Wissenschaften. Theorie und Praxis, Sonderdruck, 2007, p. 123–132.
2. Kvieskienė G. Sociocultural Integration Challenges in Modern Society. Iš: *TISSA, The International „Social Work and Society" Academy*, University of Bielefeld. p. 129–130, prieiga per internetą: http://www.tissa.net/tissa2006/abstracts/Kvieskiene%20Plenum.pdf
3. Kvieskienė, G., Balkutė A. Child Welfare Profesionals' training by integrationintegration USA's models of Civic and democracy education in Vilnius pedagogical

university. Iš: Yниверситеткое образование в мире: современные иновационные подходы к его развитиююю. Казань, Tatar State Humanitarian Pedagogical University, 2007, p. 139–143 ISBN 5-98245-030-8

4. Kvieskienė, G., Sociocultural Integration Challenges in Modern Society. Iš: *TISSA, The International „Social Work and Society" Academy*, University of Bielefeld, 2007, prieiga per internetą: http://www.tissa.net/tissa2006/abstracts/Kvieskiene%20Plenum.pdf
5. Kvieskienė, G. Sociocultural integration chalenges in modern society, in Pozitive Socialization Paradigmes. Gerd- Bodo von Carlsburg and Giedrė Kvieskienė (Hrsg./ed.) PETR LANGEuropäischer Verlag der Wissenschaften. Theorie und Praxis, Sonderdruck 2007, p. 5–16 (leidyboje).
6. Kvieskienė, G., Žadeikaitė, L., Patrick, J. J. Constitutional Democracy in Lithuania. Iš: *Civic Education in Teacher Education*: The Social Studies Development Center of Indiana University in Association with Civitas: An International Civic Education Exchange Program, Edited by Gregory E. Hamot, John J. Patrick and Gregory E. Hamot. Indiania: Indiana University Social Studies Development Center, vol. 4 (2005), p. 180–217. ISBN 0-9773916-0-4, prieiga per internetą: www.indiana.edu/-ssdc/
7. Kvieskienė, G., Masson, T. C. Integrating Civic Education and Social Work: the Social Educator Master's Degree Program at Vilnius Pedagogical University, in *Civic Education in Teacher Education*: The Social Studies Development Center of Indiana University in Association with Civitas: An International Civic Education Exchange Program, Edited by Gregory E. Hamot, John J. Patrick, Robert S. Leming, Indiana: Indiana University Social studies Development Center, USA, vol. 3, 2004, p. 189–215. ISBN 0-941339-28-9
8. Kvieskienė, G. The Concept of Competence of a Social Educator, in *Re-socialization in Poland and Lithuania. An Essay at a Comparative Study*, Opole: Opole University, 2002, p. 21–28. ISSN 83-904593-4-5
9. Kvieskienė, G., Podgoreckij, J. The Notion and Concept of Tolerance, in *Re-socialization in Poland and Lithuania. An essay at a comparative study*, Brzeg-Opole-Raciborz, 2002, p. 29–43. ISSN 0392-0340
10. Kvieskienė, G. Socialas pedagogijas magistra grada iegūšanas programa, *Sociala Pedagogija un Personibas Psichologiska Adaptacija Mainigaja Socialaja Vide*, Riga: Varti, 2000, p. 35–37

Kiti straipsniai:

1. Kvieskienė, G. Socialinės saviraiškos įtaka pozityviai vaiko savimonei, *Mokykla ir nusikalstamumo prevencija*, Vilnius: Leidybos centras, 1996, p. 55–57. ISBN 9986-03-213

4. RECENZUOTA SPAUSDINTA MOKSLINIŲ KONFERENCIJŲ PRANEŠIMŲ MEDŽIAGA

1. Kvieskienė, G. Narkomanijos prevencija ugdymo institucijose, *Narkomanija – grėsmė nacionaliniam saugumui:* respublikinė konferencijos medžiaga, Vilnius: UAB „Baltijos kopija“, 2002, p 46–51. ISSN 1392-9569.
2. Kvieskienė, G. Papildomasis ugdymas: analizė ir problemos. *Muzikos kultūros situacija nepriklausomoje Lietuvoje*: tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimai, Vilnius, 1996, p. 264–268.

5. EKSPERIMENTINĖS PLĖTROS DARBAI IR PROJEKTAI

1. Projekto „Vaiko gerovės specialistų, dirbančių su socialinės atskirties vaikais, profesinių – pedagoginių kompetencijų tobulinimo modulių sukūrimas bei įgyvendinimas“ (ESF-2.4-028) vadovė.
2. Projekto „Vaikų gerovės srities specialistų rengimui bei kvalifikacijos kėlimui būtinos infrastruktūros sukūrimas Vilniaus pedagoginiame ir Klaipėdos universitetuose“ (BPD 054-ERPF-1.51-01-04/0027) vadovė.
3. Projekto „Kryžkelė: koalicija už lygių konkurencinių galimybių darbo rinkoje stiprinimą“ (EQ/2004/1130-12/488) vadovė.
4. Globalaus tinklo: „CIVITAS International“ Lietuvos direktorė (1999–2008). http://www.indiana.edu/~ssdc/project.html
5. Lietuvos Respublikos Seimo darbo grupės Šeimos koncepcijai parengti narė.
6. Lietuvos Švietimo ir Mokslo ministerijos socialinių pedagogų įvedimo grupės pirmininkė, Socializacijos, Narkomanijos prevencijos, Vaikų ir paauglių nusikalstamumo, Kryptingo užimtumo programų valdymo grupės narė.
7. Lietuvos Švietimo ir Mokslo ministerijos Daugiafunkcinių centrų parengimo Europos struktūriniams fondams darbo grupės narė.

6. DALYVAVIMAS MOKSLO DAKTARŲ RENGIME

Vadovė:

1. Merfeldaitė, Odeta, *Socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis bendrojo lavinimo mokykloje*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, Edukologija (07S).
2. Šukytė, Daiva. *Neformaliojo ugdymo modelis:teorinis ir empirinis pagrindimas*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, Edukologija (07S).

Giedrė Kvieskienė

Pozityvioji socializacija kaip ugdymo paradigma. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga. Socialiniai mokslai, edukologija (07 S). – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007. – 46 p.

ISBN

Redagavo Beatričė Rastenytė
Maketavo Laura Barisienė

SL 605. 2,75 sp. l. Tir. 200 egz. Užsak. Nr. 07–093
Išleido Vilniaus pedagoginis universitetas, Studentų g. 39, LT–08106 Vilnius
Spausdino VPU leidykla, T. Ševčenkos g. 31, LT–03111 Vilnius
Kaina sutartinė